

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Міжнародні економічні відносини»

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВ
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА **за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти**

на тему
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ТА УКРАЇНИ»

Виконав здобувач вищої освіти
4 курсу, групи МЕВ-20
ОПП «Міжнародні економічні
відносини»

спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»

Крило Даниїл Андрійович

« ____ » _____ 2024 р.

Керівник роботи

к.е.н., доцент

_____ Дар'я НАСИПАЙКО

« ____ » _____ 2024 р.

Рецензент _____

АНОТАЦІЯ

Крило Д.А. Міжнародні економічні відносини Грецької Республіки та України. – Кваліфікаційна робота за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2024.

В першому розділі досліджено еволюцію міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки. Розглянуто особливості економічної співпраці України та Грецької Республіки. Оцінено роль міждержавних і міждержавних організацій у розвитку економічних зв'язків між Україною та Грецькою Республікою. В другому розділі здійснено аналіз соціально-економічних показників в Грецькій Республіці. Визначено загальні тенденції розвитку міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки. В третьому розділі окреслено перспективи розвитку міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, Грецька Республіка, Європейський Союз, економічні зв'язки, інвестиційна діяльність, європейська інтеграція.

ABSTRACT

Krylo D.A. International Economic Relations of the Greek Republic and Ukraine. – Qualification work for the first (bachelor) level of higher education in specialty 292 "International Economic Relations" of the educational and professional program "International Economic Relations". - Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2024.

The first chapter examines the evolution of international economic relations between Ukraine and the Greek Republic. Peculiarities of economic cooperation between Ukraine and the Greek Republic are considered. The role of intergovernmental and intergovernmental organizations in the development of economic relations between Ukraine and the Greek Republic is assessed. In the second chapter, an analysis of socio-economic indicators in the Greek Republic is carried out. The general trends in the development of international economic relations between Ukraine and the Greek Republic have been determined. The third chapter outlines the prospects for the development of international economic relations between Ukraine and the Greek Republic.

Key words: international economic relations, the Greek Republic, the European Union, economic ties, investment activity, European integration.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. УКРАЇНА ТА ГРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА ЯК СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.....	8
1.1. Еволюція міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки.....	8
1.2. Розвиток економічних відносин між Європейським Союзом, Грецькою Республікою та Україною.....	14
1.3. Роль міжурядових і міждержавних організацій у розвитку економічних зв'язків між Україною та Грецькою Республікою.....	19
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ.....	25
2.1. Аналіз соціально-економічних показників в Грецькій Республіці.....	25
2.2. Характеристика українсько-грецьких торговельних відносин.....	33
2.3. Аналіз інвестиційної діяльності.....	38
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ.....	45
Висновки до розділу 3.....	50
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Актуальність теми. Греція є одним з найважливіших зовнішньоекономічних партнерів України на Південних Балканах та в Східному Середземномор'ї. Встановлення дипломатичних відносин між Україною та Грецією є важливою віхою в історії міжнародних відносин обох країн. Це подія відкриває нову сторінку у розвитку політичних, економічних і культурних зв'язків, які мають потенціал значно зміцнити двосторонню співпрацю. 15 січня 2024 року виповнилося 32 роки з дня встановлення дипломатичних відносин між Україною та Грецією.

Дослідження досвіду соціально-економічної та політичної трансформації Греції в контексті європейської інтеграції зосереджено на проблемах, з якими зіткнулася Греція на ранніх етапах європеїзації та які сьогодні заважають успішному розвитку України.

Міжнародні економічні відносини є ключовим елементом розвитку будь-якої держави в умовах глобалізації. Україна, прагнучи інтеграції в європейське співтовариство, активно розвиває свої економічні зв'язки з країнами Європейського Союзу, зокрема з Грецькою Республікою. Відносини між Україною та Грецією мають значний потенціал для подальшого зміцнення, що обумовлено як історичними, так і сучасними економічними чинниками.

Метою роботи є дослідження особливостей основних форм міжнародних економічних відносин Грецької Республіки та України, а також окреслення перспектив їх розвитку.

Виходячи з поставленої мети в роботі були вирішені наступні *завдання*:

- дослідити еволюцію міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки;
- з'ясувати особливості економічної співпраці України та Грецької Республіки;

- оцінити роль міжурядових і міждержавних організацій у розвитку економічних зв'язків між Україною та Грецькою Республікою;
- проаналізувати статистичні дані двох країн;
- визначити загальні тенденції розвитку міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки;
- окреслити перспективи розвитку міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки.

Об'єктом дослідження є форми міжнародних економічних відносин і механізмів їх реалізації у процесі еволюції та міжнародного співробітництва.

Предметом дослідження обрано окремі аспекти міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки.

Теоретичне та/або практичне значення одержаних результатів. Матеріали проведеного дослідження стануть у нагоді для подальшого вивчення специфіки міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки. Вони можуть бути використані під час викладання курсів «Міжнародні економічні відносини», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємств», «Міжнародна економічна діяльність України» тощо.

Апробація результатів дослідження. Приймав активну участь в роботі наукового гуртка «Територія міжнародних економічних відносин», де виступав з доповідями.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 63 сторінках, її положення проілюстровані 5 таблицями та 10 рисунками. Список використаних джерел налічує 59 найменувань і викладений на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

УКРАЇНА ТА ГРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА ЯК СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1.1. Еволюція міжнародних економічних відносин України та Грецької Республіки

Греція – одна з найдавніших цивілізацій Європи, однак незалежність від Туреччини вона здобула лише в 1832 р. Економічні відносини між Україною та Грецією мають багатовікову історію, яка була тісно пов'язана з політичними подіями та змінами, що відбувалися в обох країнах.

Греція має багату духовну спадщину, давні традиції дружнього спілкування між народами, спільну сторінку історії, важливе геополітичне положення, спільну мету зміцнення безпеки та розширення співпраці на європейському та регіональному рівнях спільно з Україною. На території нашої країни проживає велика грецька діаспора, і Уряд Грецької Республіки дуже цікавиться питаннями її розвитку, забезпечення прав і свобод та створення можливостей для збереження національної ідентичності греків в Україні розвиток гуманітарного діалогу на міжурядовому рівні. Поява української діаспори на території Греції та її інституційне становлення надали нові можливості для поширення інформації про нашу державу та реалізації іміджевих проектів [13, с. 25].

Торговельні відносини між Україною та Грецією мають глибоке історичне коріння, яке сягає античних часів. Перші контакти встановилися ще між античними грецькими містами-державами та скіфськими племенами на території сучасної України. Важливу роль у розвитку цих відносин відіграла грецька колонізація північного узбережжя Чорного моря, де були засновані такі міста, як Ольвія, Херсонес, Пантікапей і Ніконія, що стали важливими центрами торгівлі.

З кінця VII століття до н. е. на причорноморській території сучасної України виникла низка грецьких купецьких поселень («емпирій»), які встановлювали активні торгові відносини з місцевим населенням і торгували такими товарами, як кераміка, металевий посуд, ювелірні вироби та вина, шкіра, вовна, воск та ін. З часом невеликі грецькі поселення перетворилося на потужні торговельні центри Північного Причорномор'я. Ранні комерційні операції здійснювалися за допомогою грецьких монет, але в міру розвитку торгівлі міста-держави почали активно карбувати власні монети [46, с. 50].

Відтоді грецька діаспора відігравала значну роль в економічному і культурному житті України.

Однією з основних передумов створення Києво-Руської держави — Русі був розвиток торговельного шляху «з варяг у греки» (шлях уздовж Дніпра зі Скандинавії до Візантії, до складу якої входила Греція) [5].

У середньовічний період торговельні відносини між Київською Руссю та Візантійською імперією, активно розвивалися. Київська Русь експортувала мед, віск, хутра та інші товари в обмін на шовк, вино та інші предмети розкоші. Прийняття християнства Київською Руссю в 988 році через Візантію значно зміцнило культурні та економічні зв'язки між народами.

У період Османської імперії значна частина українських земель перебувала під контролем Османської імперії. У добу Османської імперії та козацьку добу взаємодія Запорозької Січі з грецькими купцями і Османською імперією продовжувалася, включаючи торгівлю сільськогосподарськими продуктами та ремісничими виробами. Проте контроль Османської імперії над частинами території України, а також політичні та військові конфлікти, зокрема між козаками та Османською імперією, впливали на торговельні шляхи та економічні відносини.

Під час існування Російської імперії економічні зв'язки між Україною та Грецією отримали новий поштовх завдяки активній участі грецького купецтва в економічному житті України у XVIII-XIX століттях. Зокрема, Одеса, заснована у 1794 році, стала важливим торговельним містом, де

значну частину населення складали грецькі купці. «Спокуса швидкого збагачення та реальні можливості приваблювали до міста переселенців з-за кордону, у тому числі – греків. Переважно грецькі іммігранти зараховувалися до міщанського стану, працювали у порту, займалися ремеслами» [14, с. 124].

Політика Російської імперії сприяла розвитку міжнародної торгівлі, в тому числі з Грецією, що позитивно вплинуло на економічні відносини між країнами.

Після Жовтневої революції 1917 року та утворення Радянського Союзу економічні відносини між Україною та Грецією знову зазнали певних змін. Радянська економічна система була орієнтована на централізоване планування та обмеження міжнародної торгівлі. Існували певні торговельні контакти в рамках соціалістичного блоку. До здобуття Україною незалежності в 1991 році ці відносини зазнавали значного впливу різних політичних контекстів.

Україна в цей час була частиною Радянського Союзу, що суттєво обмежувало її самостійність у зовнішньоекономічній політиці. Всі міжнародні економічні зв'язки здійснювалися через Москву, що ускладнювало прямі економічні відносини між Україною та іншими країнами, включаючи Грецію. Економічні зв'язки між двома країнами, якщо і були, то лише в межах радянської зовнішньої торгівлі.

Після Другої світової війни відносини між СРСР і Грецією були прохолодними через ідеологічні розбіжності. Греція після громадянської війни 1946-1949 років обрала прозахідний курс розвитку, що суперечило інтересам Радянського Союзу, який підтримував комуністичні рухи в різних країнах. Це додатково ускладнювало економічну співпрацю між Україною як частиною СРСР та Грецією.

Існували деякі культурні та історичні зв'язки між Україною та Грецією, які могли б сприяти економічній співпраці. Грецька діаспора в Україні та українська діаспора в Греції могли б стати мостом для розвитку економічних

відносин. Однак через політичну ситуацію цей потенціал не був повністю реалізований.

Історія української діаспори в Греції підтверджує, що «переважна більшість українців та їхніх нащадків були й залишаються прихильниками добрих стосунків з Україною. Як засвідчує історія поселення українців в Греції, вони сприяють розвитку та зміцненню різноманітніших контактів із праматеринською землею, що завжди була для них джерелом натхнення» [39].

Після здобуття незалежності в 1991 році Україна отримала можливість самостійно будувати свої зовнішньоекономічні відносини, економічні відносини з Грецією почали відновлюватися та активно розвиватися. Відновлення дипломатичних відносин, підписання торговельних угод і зростання двостороннього співробітництва в різних галузях стали основою сучасного економічного партнерства між країнами. Це відкрило нові перспективи для співпраці, яка активно розвивається і сьогодні.

Україна та Греція почали активно розвивати двосторонні економічні відносини. Обидві країни прагнули налагодити співпрацю в різних галузях, зокрема в торгівлі, інвестиціях, туризмі та культурному обміні.

Торгівля між Україною та Грецією значно зросла, зокрема в агропромисловому секторі. Україна стала важливим постачальником зернових культур, металопродукції та хімічних виробів до Греції. Натомість, Греція експортує до України такі товари, як фрукти, оливкова олія, текстильні вироби та фармацевтичні продукти. Цей обмін товарами сприяв зміцненню економічних зв'язків між країнами.

Інвестиції також стали важливою складовою економічних відносин. Грецькі інвестори почали вкладати кошти у розвиток різних галузей української економіки, зокрема в будівництво, харчову промисловість, фінансовий сектор і туристичну інфраструктуру в Україні, включаючи будівництво готелів, курортів та туристичних комплексів. Також українські

бізнесмени почали інвестувати в туристичну індустрію Греції, що сприяло розвитку взаємовигідної співпраці.

Туризм є ще однією важливою сферою взаємодії. Щороку тисячі українців відвідують Грецію, приваблені її історичними пам'ятками, курортами та сприятливим кліматом. У свою чергу, грецькі туристи відкривають для себе мальовничі куточки України, зокрема її культурні та історичні пам'ятки.

Важливим аспектом двосторонніх відносин є також культурний обмін. Після розпаду СРСР, обидві країни відновили історичні та культурні зв'язки, які існували ще за часів Київської Русі. Відбуваються численні культурні заходи, виставки, фестивалі, спільні проекти, що сприяють взаємному збагаченню та розумінню між народами України та Греції.

Загалом, після розпаду Радянського Союзу, економічні відносини між Україною та Грецією набули динамічного розвитку. Співпраця в різних галузях сприяє не лише зростанню обсягів торгівлі та інвестицій, але й зміцненню культурних та соціальних зв'язків між двома країнами. Це закладає міцну основу для подальшого розвитку та поглиблення взаємовигідних відносин між Україною та Грецією в майбутньому.

Офіційне встановлення дипломатичних відносин між Україною та Грецією стало логічним продовженням багатовікової співпраці та дружби. Цей процес включав низку переговорів та візитів високопосадовців з обох країн, що підтвердили прагнення до тіснішої співпраці.

В 1992 році Україна та Республіка Греція погодилися підтримувати взаємні відносини на основі національних засад і суверенітету, керуючись взаємним прагненням розвивати партнерство та співробітництво між двома державами в політичній, торговельно-економічній, культурній, гуманітарній та інших сферах, домовилися налагодити дипломатичне відносини з моменту підписання Протоколу [38].

Однією з ключових подій стало підписання відповідних угод про встановлення дипломатичних відносин. Ці угоди передбачають відкриття

посольств у столицях обох країн, що забезпечить ефективну комунікацію та взаємодію між урядами, бізнесом та громадянами.

Паралельно з дипломатичними домовленостями, Україна та Греція уклали перші торговельні угоди, які визначають основні напрями економічної співпраці. Ці угоди включають:

1. Зниження торговельних бар'єрів: спрощення митних процедур, зниження тарифів на імпорту та експорт товарів і послуг, що сприятиме збільшенню товарообігу між країнами.

2. Інвестиційне співробітництво: створення сприятливих умов для взаємних інвестицій, що включають захист прав інвесторів та підтримку спільних проектів у ключових галузях економіки.

3. Спільні проекти у сфері промисловості та сільського господарства: реалізація спільних ініціатив, що спрямовані на розвиток технологій, виробництва та обміну досвідом у галузі сільського господарства.

4. Туризм та культурний обмін: заохочення туризму між країнами, організація культурних заходів та програм обміну, що сприятимуть взаєморозумінню та зміцненню дружніх зв'язків між народами.

Започаткування дипломатичних відносин і підписання торговельних угод мають глибокий вплив на відносини між Україною та Грецією. По-перше, це зміцнює політичні зв'язки, роблячи їх більш стабільними та передбачуваними. По-друге, економічна співпраця створює нові можливості для бізнесу, сприяючи економічному зростанню обох країн. По-третє, культурний обмін збагачує національні культури, сприяючи взаєморозумінню та толерантності.

У майбутньому Україна та Греція мають значний потенціал для розширення співпраці в різних галузях. Енергетика, інформаційні технології, освіта, наука і туризм є лише деякими з напрямів, де можлива взаємовигідна співпраця.

1.2. Розвиток економічних відносин між Європейським Союзом, Грецькою Республікою та Україною

Як показує світова та європейська практика, особливо в країнах, які увійшли до певних інтеграційних об'єднань, починають відбуватися переважно позитивні зміни, такі як прискорене економічне зростання, зниження рівня інфляції, підвищення соціального захисту населення, скорочення населення. Цю ситуацію характеризують терміном «демонстраційний ефект», під яким розуміють той факт, що позитивні зміни в державах-учасниках певних регіональних інтеграційних об'єднань, у тому числі ЄС, мають значний психологічний вплив на держави, що розташовані за його межами. Вони намагаються інтегруватися та стати повноправними членами, хоча не мають для цього макроекономічних передумов [3, с. 34].

Вступ Греції до Європейського Союзу (ЄС) у 1981 році, в рамках другої хвилі розширення ЄС, мав значний вплив на її економічний розвиток та відкрив нові перспективи для міжнародної співпраці.

Найважливішими передумовами вступу Греції до ЄС були повалення диктатури та демократизація політичної системи. У червні 1975 року уряд Греції подав заявку на вступ до ЄЕС. Переговори почалися в липні 1976 р. і завершилися 28 березня 1979 р. підписанням угоди про вступ Греції до ЄЕС. Греція стала повноправним членом Співтовариства 1 січня 1981 року. Приєднання Греції до ЄЕС було важливим, оскільки воно не тільки передувало подальшому розширенню Співтовариства на південь, але й сприяло вдосконаленню самого механізму розширення. Подальше розширення ЄЕС ґрунтувалося на запитах держав-членів. Закони Співтовариства та принципи співтовариства мають бути пріоритетними та впроваджуватися протягом перехідного періоду [13, с. 514].

Особливе місце в цьому контексті займають економічні відносини між Грецією та Україною. Розглянемо, як саме інтеграція Греції до ЄС вплинула на ці відносини.

Членство Греції в ЄС стало каталізатором для підвищення інвестиційної привабливості країни. Європейські фонди сприяли модернізації інфраструктури, покращенню бізнес-клімату та забезпеченню правових гарантій для підприємців. Ці зміни не залишилися непоміченими українськими бізнесменами, які почали активно інвестувати у грецькі проекти. Наприклад, значний інтерес викликають спільні підприємства у сфері суднобудування та енергетики.

Інтеграція Греції до європейського ринку сприяла значному зростанню двосторонньої торгівлі з Україною. До речі, важливим фактором є те, що нинішній владі вдалося певною мірою зберегти позитивну динаміку попередніх надбань і відносин Києва та Брюсселя. Це особливо стосується розвитку торговельно-економічної співпраці [33, с. 4].

Грецькі компанії отримали доступ до європейського капіталу і нових технологій, що дозволило їм збільшити виробничі потужності та розширити асортимент продукції. Україна, у свою чергу, збільшила експорт сільськогосподарських товарів, продуктів харчування та промислової продукції до Греції.

Регіональна політика ЄС була офіційно започаткована в 1975 році зі створенням Європейського фонду регіонального розвитку. Велика допомога була направлена в грецькі провінції [13, с. 338].

Одним із ключових факторів, що позитивно вплинув на економічні відносини між країнами, стало поліпшення транспортної інфраструктури. Завдяки участі в програмах ЄС, Греція змогла модернізувати свої порти, залізниці та автомагістралі. Це сприяло підвищенню ефективності логістичних ланцюгів, зниженню витрат на транспортування товарів та збільшенню обсягів торгівлі між країнами.

Членство в ЄС вимагає дотримання високих стандартів якості та безпеки продукції. Грецькі компанії, що працюють за цими стандартами, стали надійними партнерами для українських підприємств. Це сприяло підвищенню якості українських товарів та послуг, полегшенню доступу до

європейських ринків та збільшенню їхньої привабливості для європейських споживачів.

Крім того, тенденції протягом перших двох десятиліть 21 століття сформували «вікно можливостей» для впровадження фундаментальних реформ та переходу на концептуально нові принципи економічного розвитку, де важливу роль грає концепція «зеленої» економіки. Вона стала популярною в національних, регіональних та міжнародних політичних колах, будучи відповіддю на світову фінансову кризу, а також рушійною силою переходу до нових моделей розвитку і зростання. І саме грецький АТ «Піреус Банк МКБ» (Piraeus Bank) став першим банком, який запровадив «зелену» філософію в Україні [32].

Греція активно залучає Україну до участі у різних європейських програмах та проектах, що фінансуються ЄС. Це стосується не тільки економічної сфери, але й освіти, науки, культури та екології. Спільна участь у таких програмах дозволяє обом країнам обмінюватися досвідом, розвивати інноваційні технології та зміцнювати економічні зв'язки.

Незважаючи на позитивні тенденції, економічні відносини між Грецією та Україною стикаються з певними викликами. Війна, політична нестабільність, економічні кризи та зміни в міжнародній торгівлі можуть впливати на обсяги двосторонньої торгівлі та інвестицій. Так, на Грецію дуже вплинула світова фінансова криза 2008 року. Греція пережила найгіршу економічну ситуацію і була змушена звернутися за допомогою до країн ЄС і МВФ у 2009 році. Проте обидві країни демонструють готовність до співпраці та пошуку нових можливостей для взаємовигідного партнерства.

Щодо України, то Євромайдан, який розпочався наприкінці 2013 року, став вирішальним моментом в новітній історії України. Протести, що розпочалися як реакція на відмову тодішнього президента Віктора Януковича підписати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, переросли в масовий рух за демократичні зміни та європейську інтеграцію. Після Революції Гідності Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС у 2014 році.

Цей крок відкрив нові перспективи для країни, але також створив численні виклики, які досі потребують вирішення.

Підписання Угоди про асоціацію та Зони вільної торгівлі з ЄС відкрило доступ українських товарів до європейського ринку. Це сприяло зростанню експорту, розвитку малого та середнього бізнесу, а також залученню іноземних інвестицій. Зокрема, аграрний сектор та ІТ-індустрія України отримали значні переваги від відкриття європейських ринків. Дійсно важливим процесом у розвитку інформаційних технологій в Україні є євроінтеграція. За словами заступника міністра цифрової трансформації Олександра Борнякова, процес євроінтеграції зможе посилити розвиток ІТ та комунікацій у Європі та отримати багато важливих переваг [34]:

- відсутність торговельних бар'єрів, податкових чи регуляторних перешкод;
- збільшення можливостей отримання грантів та субсидій від Європейського Союзу;
- можливість участі в тендерах в Європі;
- Україна може стати одним із провідних центрів розвитку та надання послуг у сфері інформаційних технологій завдяки високому рівню кваліфікації та доступній ціновій політиці;
- інвестиції в сектор значно зросли;
- можливості співпраці з компаніями ЄС;
- підвищення якості освіти та суміжних програм через співпрацю між національними університетами та навчальними закладами ЄС;
- покращення захисту інтелектуальної власності.

Євроінтеграція стимулювала Україну до проведення масштабних реформ. Громадянське суспільство зміцнилося, з'явилися нові громадські організації та ініціативи, які активно співпрацюють з урядом та міжнародними партнерами.

Найбільшим викликом на шляху України до європейської інтеграції стала російська агресія. Анексія Криму та війна на Донбасі створили значні

безпекові виклики для України. Російська агресія не лише загострила внутрішні проблеми, але й відволікла ресурси, які могли б бути спрямовані на реформи та економічний розвиток. Війна також вплинула на економіку, призвівши до значних втрат та необхідності переорієнтації на нові ринки.

Проблемою, яка наразі не повністю усвідомлюється, є необхідність зберігати широку підтримку європейської інтеграції в Україні. Щоб процес європейської інтеграції був успішним, недостатньо підтримати інтеграцію лише через системний діалог з бізнес-асоціаціями, структурованим громадянським суспільством та урядами, спільнотою експертів, які аналізують процес і бачать довгострокові переваги. Це важливо, але недостатньо. Необхідно також підтримувати позитивний імідж майбутнього членства України в ЄС серед громадян України та малих і середніх підприємств. Суспільство потребує загального розуміння цього процесу. Потрібне управління очікуваннями людей: що означає для нас рух до ЄС, а на що не варто розраховувати [26].

Незважаючи на досягнуті успіхи, корупція залишається значною проблемою. Ефективна боротьба з нею потребує не лише законодавчих змін, але й змін у свідомості громадян та політичної культури. Політична нестабільність та часті зміни урядів також негативно впливають на процес реформ.

Економіка України залишається вразливою через залежність від зовнішніх ринків, низьку продуктивність праці та недостатній рівень інновацій. Потрібні значні інвестиції у модернізацію інфраструктури та промисловості, а також розвиток нових секторів економіки.

Подолання викликів повномасштабного російського вторгнення, безсумнівно, буде важким завданням [35]. Але історія показує, що Європа може протистояти навіть найбільшим викликам шляхом рішучих колективних дій. Впровадження відповідних політичних заходів допоможе досягти стабільної економічної адаптації та покращити середньострокові перспективи зростання.

Реформи часто супроводжуються болючими соціальними наслідками. Зростання тарифів, безробіття та зниження рівня життя викликають невдоволення серед населення. Важливо забезпечити соціальний захист та підтримку найуразливіших верств населення під час проведення реформ.

1.3. Роль міжурядових і міждержавних організацій у розвитку економічних зв'язків між Україною та Грецькою Республікою

Економічні зв'язки між Україною та Грецькою Республікою мають значний потенціал для розвитку, враховуючи історичні, культурні та географічні фактори, що сприяють співпраці. Міжурядові та міждержавні організації відіграють важливу роль у формуванні та зміцненні цих зв'язків, забезпечуючи платформу для співпраці, обміну досвідом та підтримки спільних проектів.

Однією з ключових організацій, яка сприяє розвитку економічних зв'язків між Україною та Грецією, є Європейський Союз (ЄС). Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році, економічні відносини між двома країнами стали більш інтегрованими. Греція, як член ЄС, активно підтримує Україну на шляху до європейської інтеграції, сприяючи залученню інвестицій та розвитку торгівлі.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) — глобальна міжнародна організація, заснована 24 жовтня 1945 року на конференції в Сан-Франциско на базі Партії Об'єднаних Націй. Метою діяльності організації є підтримання та зміцнення миру та міжнародної безпеки та розвиток співпраці між країнами світу. Члени-засновники - 51 держава (в т.ч. Україна та Греція). З 2011 року і по сьогодні Організація Об'єднаних Націй налічує 193 держави-члени. Західна Сахара та інші малі країни не приєдналися до Організації Об'єднаних Націй, тому що вони не були визнані ООН. Організація фінансується за рахунок обов'язкових і добровільних внесків держав-членів і використовує шість офіційних мов: арабську, китайську, англійську,

французьку, російську та іспанську. Структура Організації Об'єднаних Націй складається з Генеральної Асамблеї ООН (головний консультативний, командний і представницький орган ООН), Ради Безпеки ООН (відповідає за підтримання миру і безпеки у відносинах між державами-членами ООН), а також п'ять членів Організації Об'єднаних Націй [16].

Через свої спеціалізовані агентства, такі як Програма розвитку ООН (ПРООН), сприяє розвитку економічної співпраці між Україною та Грецією. ПРООН активно підтримує ініціативи, спрямовані на сталий розвиток, зокрема у сфері екологічно чистих технологій та відновлюваних джерел енергії. Такі проекти можуть залучати як українські, так і грецькі компанії, сприяючи таким чином розвитку економічних зв'язків.

Європейські структурні та інвестиційні фонди (ЄСІФ) надають фінансову підтримку для реалізації спільних проектів у сфері інфраструктури, енергетики, сільського господарства та інших галузей. Це сприяє не лише економічному зростанню, але й створенню нових робочих місць та покращенню життєвого рівня населення обох країн.

З метою зменшення диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів, що входять до Єдиного економічного простору, Європейський Союз створив спеціальний набір інструментів, відомих під загальною назвою «Структурні інвестиційні фонди». Зазвичай використовується назва – «Структурні фонди». Саме ці заходи спричинили невпізнанні зміни, коли країни Східної Європи приєдналися до ЄС. Ресурси, розподілені в рамках цих фондів, можуть бути спрямовані в будь-який регіон ЄС, причому пріоритет надається вразливим, незахищеним і відсталим регіонам. ЄС може змінювати свої фінансові продукти в рамках свого середньострокового бюджетного плану кожні сім років. У поточному семирічному фінансовому плані передбачено шість структурних фондів. Чотири з них діють в рамках Політики згуртованості, по одному в рамках Спільної сільськогосподарської політики та Спільної політики рибальства. Загальний обсяг фінансування з 2021 по 2027 рік становитиме приблизно 635 мільярдів євро. Кошти

розподіляються у формі грантів, позик, гарантій та інших фінансових продуктів, які можуть використовувати уряди, підприємства, міста, муніципалітети та неурядові організації [18].

Іншою важливою міждержавною організацією, яка відіграє значну роль у розвитку економічних зв'язків між Україною та Грецією, є Організація Чорноморського Економічного Співробітництва (ОЧЕС). Членство обох країн у цій організації створює додаткові можливості для економічної кооперації та розвитку торгівлі в Чорноморському регіоні. ОЧЕС сприяє розвитку транспортної інфраструктури, поліпшенню умов для міжнародної торгівлі та інвестицій, а також реалізації спільних проектів у сфері енергетики, туризму та охорони довкілля. Завдяки цій організації Україна та Греція можуть ефективніше використовувати свої економічні та природні ресурси, сприяючи стійкому розвитку регіону.

Організація має власну фінансову установу – Чорноморський банк торгівлі та розвитку, що знаходиться в Салоніках (Греція).

У рамках ОЧЕС Україна бере активну участь у діяльності допоміжних органів ОЧЕС та її установ, а саме Парламентської асамблеї ЧЕС, Чорноморський банк торгівлі та розвитку, Ділова рада ОЧЕС та Міжнародний центр чорноморських досліджень. У рамках галузевого економічного партнерства слід підкреслити особливий інтерес України до таких сфер співпраці, як транспорт, економіка, енергетика, інформаційно-комунікаційні технології, туризм. Зокрема, з 2006 по 2008 рік Україна координувала діяльність Робочої групи ОЧЕС з інформаційно-комунікаційних технологій. ОЧЕС співпрацювала з Міжнародним союзом електрозв'язку та відповідними установами ООН у цій сфері. У 2008 році країни ОЧЕС заснували Чорноморський форум регуляторних органів у сфері мовлення. 15 грудня 2017 року Україна була призначена координатором Робочої групи з енергетики на дворічний термін. Останнє головування України в ОЧЕС проходило з 1 липня по 31 грудня 2017 року і було спрямоване на підвищення ефективності організації [19].

Україна та Греція є членами Світової організації торгівлі (СОТ), яка регулює міжнародну торгівлю. Членство в СОТ допомагає обом країнам знижувати торговельні бар'єри, що сприяє зростанню експорту та імпорту. Наприклад, Україна може експортувати до Греції сільськогосподарську продукцію, а Греція – товари харчової промисловості та інші продукти.

Членство у Світовій організації торгівлі (СОТ) стало чи не обов'язковою умовою для всіх країн, які бажають інтегруватися у світову економіку. Рівно тому, у травні 2008 року, Україна стала членом СОТ. Угода між Україною та СОТ чітко визначає основні «правила гри», на які погоджується наша країна щодо інтеграції у світовий економічний простір, і дозволяє глибше інтегрувати Україну в регіональні економічні організації, такі як Європейський Союз [37]. За 10 років з моменту повноправного членства в Світовій організації торгівлі експорт з України знизився в абсолютному доларовому еквіваленті порівняно з 2008 роком. Значно скоротився експорт промислових товарів. Експорт зерна – чи не єдиний бум. В 2007-2008 роках Україна експортувала 4,4 млн тонн, а минулого сезону близько 44 млн тонн. Збільшення в десять разів. Але сьогодні це ганебна цифра, тому що це прояв нашої сировинності в світовій економіці. Проте участь в СОТ була для України вигідною. Протягом багатьох років Україна перестала бути тінню Української Радянської Соціалістичної Республіки, яка покладається виключно на експорт в країни колишнього СРСР. Нині території експорту України дедалі більше розширюються, сміливішою стає діяльність українських підприємств за кордоном [28].

Торгово-промислові палати (ТПП) України та Греції також відіграють важливу роль у зміцненні економічних зв'язків між країнами. Ці організації активно сприяють налагодженню ділових контактів, організовують виставки та інші заходи.

Так, в Україні торгово-промислова палата:

- організовує ділові візити до Греції для представників українського бізнесу в рамках міжнародних форумів;

- проводить онлайн-бізнес-форуми за участю дипломатичних установ України та Греції, профільних міністерств, керівництва Торгово-промислової палати України та Торгово-промислової палати Салонік, бізнес-спільноти України та Північної Греції;

- організовує українсько-грецькі онлайн-бізнес-конференції за участю дипломатичних установ України та Греції, профільних міністерств, керівників торгово-промислових палат обох країн, а також бізнес-спільноти України та Греції.

Торгово-промислова палата Греції аналогічно за підтримки Посольства України в Грецькій Республіці, Грецько-Української палати, грецьких торгово-промислових палат за участю представників ділових кіл Греції, Асоціації експортерів та інвесторів, Федерації підприємців Греції проводить різноманітні грецько-українські бізнес-форуми.

Висновки до розділу 1

Протягом XX століття, до здобуття Україною незалежності в 1991 році, політичні події суттєво впливали на економічні відносини між Україною та Грецією. Цей період характеризувався значними змінами на геополітичній карті Європи, які відбивалися на економічних зв'язках між країнами.

Від часів Османської імперії та Російської імперії до радянського періоду політичні контексти визначали характер і масштаби економічної взаємодії між двома країнами.

Після здобуття Україною незалежності в 1991 році з'явилися нові можливості для розвитку двосторонніх економічних відносин на сучасному рівні. Політичні події до 1991 року мали значний вплив на економічні відносини між Україною та Грецією, переважно обмежуючи їх. Ситуація почала змінюватися лише після здобуття Україною незалежності.

Вступ Греції до ЄС став важливим фактором, що вплинув на розвиток економічних відносин з Україною. Завдяки інтеграції до європейського

ринку, Греція змогла покращити свою інфраструктуру, підвищити інвестиційну привабливість та забезпечити високу якість продукції. Це створило нові можливості для українських підприємств та сприяло зростанню двосторонньої торгівлі.

Попри існуючі виклики, перспективи подальшого розвитку економічних відносин між Грецією та Україною залишаються обнадійливими. Євромайдан та підписання Угоди про асоціацію з ЄС стали поворотними моментами в історії України, відкривши нові перспективи для її розвитку.

Водночас шлях до європейської інтеграції виявився складним і супроводжується численними викликами. Подолання цих викликів вимагає послідовної роботи уряду, підтримки міжнародних партнерів та активної участі громадянського суспільства. Лише завдяки спільним зусиллям Україна зможе досягти поставлених цілей і стати повноцінним членом європейської спільноти.

Тема євроінтеграції України перейшла в категорію тем, які цікаві та важливі для пересічного українця. Нині не лише експерти та дипломати, а все українське суспільство з нетерпінням чекає початку переговорів про вступ, стежить за виконанням рекомендацій ЄС та мріє про верховенство права та розвиток європейської економіки в Україні.

Розвиток економічних зв'язків між країнами є ключовим фактором для зростання та стабільності як національних економік, так і глобальної економіки в цілому. У цьому контексті міжурядові і міждержавні організації відіграють важливу роль у сприянні взаємовигідній співпраці. Стосунки між Україною та Грецькою Республікою є яскравим прикладом того, як такі організації можуть допомогти у зміцненні економічних зв'язків між двома державами.

РОЗДІЛ 2

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

2.1. Аналіз соціально-економічних показників в Грецькій Республіці

Під час глобальної світової кризи 2008–2009 рр. світ вступив в глобальну рецесію, яка викликала широке скорочення бізнесу, зростання безробіття і скорочення державних доходів. Яскравим прикладом тогочасної ситуації є Республіка Греція, нестабільність фінансово-економічної ситуації та кредитнеспроможність якої сягають значних розмірів і сьогодні [17, с.52].

Стурбованість ЄС щодо кризового стану Греції була викликана величезним державним боргом цієї країни, який становив в 2009 р. близько 300 млрд. євро, або 113 % її ВВП. При цьому дефіцит грецького бюджету досяг 12,7% [44].

Греція відновилася після фінансової кризи 2009-2018 років, коли реальний ВВП впав на 25 відсотків. Дійсно, ЄС у питаннях допомоги Греції є чим пишатись. По-перше, ВВП Греції зріс на 1,4% у 2017 році, що є найбільшим зростанням з 2007 року. Зростання продовжилося в першому кварталі: ВВП збільшився на 0,8% і 2,3% в річному обчисленні (рис. 2.1).

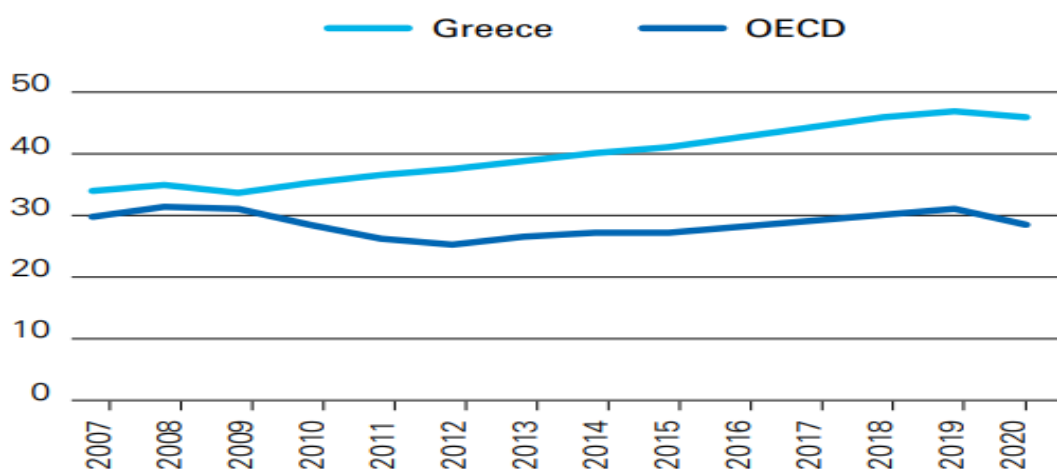

Рис. 2.1. Реальний ВВП на душу населення в Греції та країнах ОЕСР, тис. дол. США, [7].

Досить низький рівень інфляції (рівень 2017 року був нижчим за 2%) також свідчить про те, що Греція загалом досягла певного успіху в управлінні фінансовими факторами. Державний борг Греції вже досяг 324 млрд євро, що еквівалентно 183% ВВП країни та 30 тис. євро на душу населення. Для порівняння, український державний борг складав біля 80% ВВП, а на кожного українця припадало лише \$2000 державних боргів – у десятки разів менше, аніж на грека [40].

За десятиліття 2010-2020 рр. державний борг Греції зріс з 127% до 180% ВВП, і до 2060 року уряд країни матиме зовнішні борги.

В 2022 році відновлення економіки Греції уповільнилося через різке зростання цін на енергоносії та продукти харчування, глобальну невизначеність, включаючи агресивну війну Росії проти України.

Скорочення державного боргу продовжилось у 2023 році, випереджаючи більшість країн єврозони. Згідно з оцінками Банку Греції, очікується, що державний борг скоротиться на 10,7 відсоткових пунктів ВВП порівняно з 2022 роком і досягне мінімуму після 2010 року в 161,9% ВВП [55].

У другій половині 2023 року три з чотирьох кредитних рейтингових агентств, визнаних Євросистемою, підвищили кредитний рейтинг Греції до інвестиційного рівня. Це важлива віха, яка свідчить про визнання довіри до економічної політики, проведеної в останні роки, і стійкості грецької економіки, незважаючи на погіршення міжнародного середовища та зростання невизначеності. Той факт, що країні знадобилося 13 років, щоб повернутися до інвестиційного рівня, свідчить про те, що впевненість і довіра до економічної політики є вирішальними факторами, які після втрати дуже важко повернути. Ключовими факторами, що стояли за цими підвищеннями, були постійне покращення фіскальних показників, підкріплене позитивними та високими темпами економічного зростання, вищими за середньоєвропейські, а також оцінка рейтингових агентств того,

що результати виборів привели до політичної стабільності з перспективами продовження реформ.

У 2023 році темпи розвитку економіки Греції сповільнювалися, але зросли на 2%, що значно перевищує середній показник по Єврозоні. Експорт, приватне споживання та інвестиції були основними рушійними силами зростання. Загальна інфляція суттєво впала до 4,2%, що нижче середнього рівня Єврозони. З іншого боку, базова інфляція мала висхідний тренд і в середньому становила 5,3% у 2023 році, хоча з середини 2023 року можна спостерігати поступове послаблення. Ринок праці продовжував зміцнюватися, хоча й більш помірними темпами, а рівень безробіття впав до 11,1% [55]. Порівняно з недавнім минулим, ознаки погіршення ситуації на ринку праці стають дедалі очевиднішими, оскільки підприємствам у кількох секторах важко наймати працівників, які відповідають їхнім потребам, незважаючи на значне підвищення зарплат у 2023 році.

Міжнародна конкурентоспроможність грецької економіки після значного покращення, яке спостерігалось протягом попередніх років, здавалося, стагнувала або навіть знизилася у 2023 році на тлі погіршення зовнішнього середовища міжнародної торгівлі. Однак варто зазначити, що конкурентоспроможність з точки зору вартості одиниці робочої сили продовжувала покращуватися, оскільки зростання номінальних витрат на робочу силу в Греції було набагато нижчим, ніж у Єврозоні. З точки зору структурної конкурентоспроможності, рейтинг Греції за відповідними зведеними показниками демонструє стагнацію або навіть зниження після значного прогресу в попередній період (2020-2022 рр.). Греція, здається, відстає у сферах ефективності уряду, швидшого здійснення правосуддя та скорочення бюрократії. Дефіцит поточного рахунку значно скоротився у 2023 році до 6,3% ВВП [55]. Це було зумовлено наступними факторами:

- 1) покращенням балансу палива та інших товарів, головним чином відображенням нижчих міжнародних цін на енергоносії;

2) вищий профіцит у балансі подорожей через високі показники туризму.

Потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2023 році були нижчими порівняно з попереднім роком, головним чином відображаючи такі показники:

- 1) глобальну економічну невизначеність;
- 2) високі процентні ставки;
- 3) збільшення витрат на енергію;
- 4) обмежену участь іноземних інвесторів у збільшенні капіталу, злитті та поглинанні вітчизняних компаній;
- 5) стагнацію конкурентоспроможності грецької економіки за відповідними показниками.

Звертаючись до ринків капіталу, підвищення кредитного рейтингу Греції сприяло розвитку грецьких цінних паперів. Прибутковість грецьких державних облігацій впала сильніше, ніж інших державних облігацій єврозони. У результаті спред грецьких 10-річних облігацій порівняно з німецькими облігаціями значно впав у 2023 році, значно нижче спреду італійських облігацій. Що стосується фондового ринку, індекс цін на акції Афінської біржі значно перевершив відповідні індекси США та єврозони на тлі значного збільшення середньодобового обсягу торгів. Ці тенденції були в основному пов'язані з підвищенням суверенного рейтингу Греції до інвестиційного рівня, а також з вищою прибутковістю банків і підвищенням кредитного рейтингу.

Греція є одним із лідерів у виплаті коштів Фонду відновлення та стійкості (RRF) у ЄС; такі кошти забезпечують значний фіскальний імпульс економіці. Загалом Греція отримала 41% доступних коштів (15 млрд євро, з яких 7,7 млрд євро у вигляді грантів і 7,3 млрд євро у вигляді позик) і є однією з небагатьох країн, які отримали три транші грантів і позик після виконання 26% узгоджених цілей і етапів своєї програми [55]. Проте існують затримки у видачі грантів фірмам, що вказує на адміністративні перешкоди.

Виплати позик фірмам також залишаються відносно низькими, незважаючи на зростання кількості підписаних контрактів. Це обмежує очікувану вигоду від зростання фондів RRF.

Як і багато інших країн, Греція вигравала від постійного зниження процентних ставок, що призводило до дуже сприятливих умов фінансування. Історично низькі процентні ставки зменшили тягар обслуговування боргу як у відношенні загальних витрат, так і в порівнянні з податками. Загальне зниження процентних ставок і зменшення премії за ризик знизили ефективну процентну ставку за державним боргом Греції з 7,3% у 2000 році до приблизно 1,5% у 2020 році (рис. 2.2). Греція фіксувала поточні низькі процентні ставки шляхом подальшого продовження терміну погашення свого випуску і через процентні свопи [42].

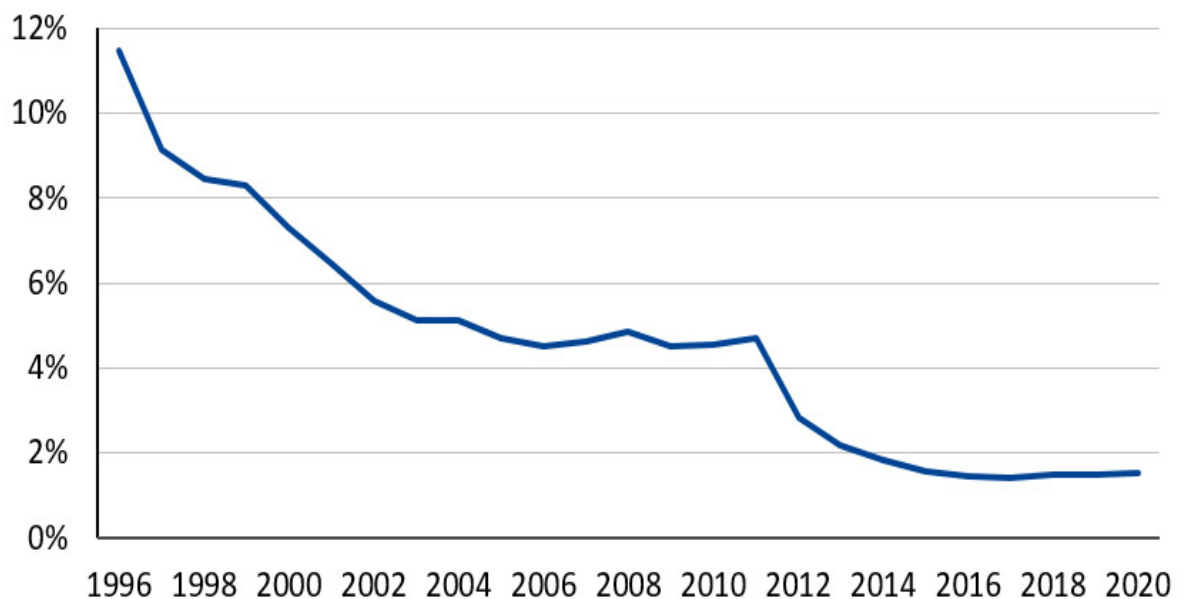

Рис. 2.2. Динаміка процентної ставки за державним боргом Греції [42].

У 2023 році банківські процентні ставки зросли відповідно до посилення єдиної монетарної політики. Кредитні ставки зросли більш помітно для бізнес-кредитів (+230 базисних пунктів) (частково через домінування змінних ставок) і менше для кредитів домогосподарствам (споживчі кредити: +78 базисних пунктів, житлові кредити: +96 базисних пунктів) [55].

Що стосується рівня безробіття в Греції, то спостерігається динаміка щорічного зменшення, починаючи з 2013 року (рис. 2.3), [56].

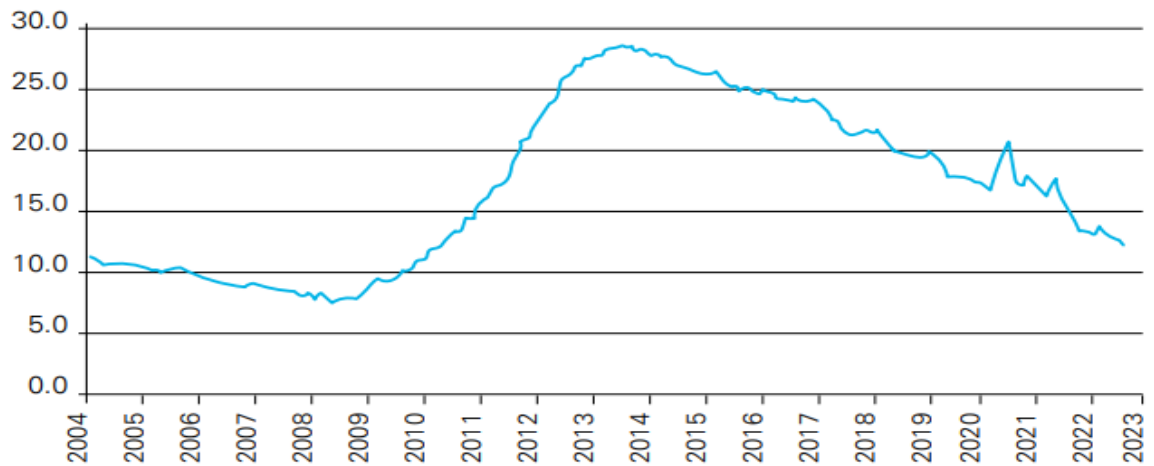

Рис. 2.3. Динаміка рівня безробіття в Греції [7].

У 2019 році помірне зростання економіки почало повертатися в Греції, а безробіття впало з піку кризи в 35 відсотків у 2013 році до 12,43 відсотків у 2022 році. У 2021 році рівень безробіття становив 14,66%, що на 1,24% менше, ніж у 2020 році. У 2020 році - 15,90%, що на 1,14% менше, ніж у 2019 році. В 2019 році - 17,04%, що на 2,14% менше, ніж у 2018 році [56].

У грудні 2021 року рівень безробіття впав до 12,8%. Однак, незважаючи на досягнутий прогрес, Греція все ще поступалася середньому рівню безробіття в ЄС, який становив 6,4% у грудні 2021 року. Крім того, у грудні 2021 року безробіття серед громадян у віці 15-24 років досягло 27%, а середній рівень безробіття серед молоді в ЄС становив 14,9%.

За даними Національної статистичної служби Греції, скоригований рівень безробіття в Греції зріс до 11% у лютому 2024 року, ставши найвищим рівнем із серпня 2023 року та перевищивши переглянутий показник січня (10,6%). Чисельність безробітних зросла порівняно з попереднім місяцем на 18,7 тис. до 524,4 тис., а працевлаштованих скоротилася на 38,7 тис. до 4,228 млн. Водночас кількість осіб поза робочою силою, тобто осіб віком до 75 років, які не працюють і не шукають роботу, зросла на 17,6 тис. до 3,034 млн. осіб. Рік тому рівень безробіття був вищим і становив 11,2% [49].

Через десятирічну економічну рецесію зарплати залишаються низькими. За оцінками, кожен другий працівник отримує зарплату менше 800 євро, а кожен п'ятий – менше 500 євро. Таким чином, 63,6% працівників країни отримують зарплату менше 1000 євро на місяць [9].

Одним із ключових двигунів грецької економіки є туризм. Пандемія COVID-19 спричинила зниження валової доданої вартості (ВДВ) туризму на 44,8% до 6,4 мільярда євро у 2020 році, що безпосередньо внесло 4,4% у національну економіку. Зайнятість постраждала менше: частка робочої сили, пов'язаної з туризмом, у 2021 році впала до 13,0%, що на 1,4 відсоткових пункти менше, ніж у 2019 році. Міжнародні надходження скоротилися з 34 мільйонів у 2019 році до 7,4 мільйонів у 2020 році, тобто на 78%. Це призвело до скорочення надходжень від подорожей на 13,9 млрд євро (на 76% менше, ніж у 2019 році). Значне відновлення у 2021 році призвело до повернення кількості надходжень до 15,2 мільйона, але це залишилося на 55,2% нижче рівня 2019 року. Кількість внутрішніх туристів скоротилася до 4,5 млн у 2020 році (на 14,1% порівняно з 2019 роком), перш ніж збільшитися до 4,8 млн у 2021 році. У 2021 році внутрішні та міжнародні туристи провели 73,9 мільйона ночей у зареєстрованих помешканнях. Незважаючи на ознаки відновлення, це все ще на 48,5% нижче рівня 2019 року. Міжнародний туризм залишається життєво важливим для грецької туристичної економіки, на нього припадає 80% ночей у 2021 році [50].

Туристична індустрія Греції процвітає, і, як наслідок, це робить Грецію привабливим місцем для інвесторів, які прагнуть отримати високу віддачу від своїх інвестицій.

Як член ЄС, Греція не має двосторонньої угоди про вільну торгівлю зі Сполученими Штатами, але є стороною всіх угод між США та ЄС.

Корупція серйозно впливає на бізнес-середовище Греції, спотворюючи ринкову конкурентоспроможність. Поширена форма корупції в Греції відома як «fakelaki», що перекладається як маленькі конверти та означає хабарі, які передаються посадовцям або іншим одержувачам для отримання певної

вигоди. Кримінальний кодекс Греції передбачає кримінальну відповідальність за кілька форм хабарництва, включаючи пасивний і активний підкуп, зловживання службовим становищем і відмивання грошей. Однак неефективне виконання існуючих законів посилило корупцію як у вищих, так і в нижчих ешелонах влади. Податкове адміністрування та державні закупівлі визначено як найбільш постраждалі від корупції сектори. Подарунки, хабарництво та винагороди за сприяння є широко поширеними, незважаючи на існуючі положення, які криміналізують ці дії. Компанії стикаються з високими корупційними ризиками, коли мають справу з судовою системою Греції. Підприємці вказують, що хабарі досить часто обмінюються на сприятливі судові рішення. Більше третини компаній сприймають незалежність судів як досить погано. Компанії також повідомляють про дуже низьку задоволеність ефективністю законодавчої бази, що стосується врегулювання суперечок [45].

Греція набрала 49 балів зі 100 за індексом сприйняття корупції за 2023 рік, як зазначає Transparency International. Індекс корупції в Греції становив у середньому 44,76 бала з 1995 по 2023 рік, досягнувши найвищого значення за весь час у 53,50 пункту в 1997 році та рекордно низького рівня в 34,00 пункту в 2011 році [57].

Афіни з початку повномасштабного російського вторгнення надають Україні гуманітарну, технічну та оборонну підтримку, а також долучались до санкцій проти росії. Греція підтримала гарантії безпеки для України. Відтак, вона стала чотирнадцятою країною, яка приєдналася до декларації G7. Уряд Греції передав Збройним силам України велику партію військової техніки. До пакета допомоги увійшли 40 одиниць БМП-1, а також боєприпаси до цих бойових машин. Греція також надала ракети та пускові установки Stinger, реактивні снаряди, артилерійські та стрілецькі боєприпаси. Також, Греція взяла участь у навчанні українських льотчиків на винищувачах F-16. Таким чином Греція долучилася до авіаційної коаліції, у якій деякі країни надають винищувачі, а деякі займаються підготовкою льотчиків та технічного

персоналу. Для участі в програмі виробництва снарядів 155-мм калібру для підтримки України та поповнення запасів ЄС, грецька компанія з виробництва озброєнь Hellenic Defence Systems веде переговори з міжнародними виробниками боєприпасів. Автопотяг гуманітарного призначення вагою близько 14 тонн, який Греція направила в Україну, складався з різних медикаментів, харчових продуктів, консервованої їжі та одягу [8].

2.2. Характеристика українсько-грецьких торговельних відносин

Взаємна міжнародна торгівля товарами та послугами відіграє провідну роль у складній системі міжнародних економічних відносин, оскільки вона фактично відтворює всі види міжнародного поділу праці та займає певне місце на світовому товарному ринку. Одним із важливих напрямків зовнішньої політики України є розвиток якісно нових рівноправних двосторонніх міждержавних відносин з європейськими країнами. Спеціальні ініціативи спрямовані на побудову міцних політичних та економічних зв'язків з Грецією. Партнерство з Грецією забезпечує Україні легкий доступ до привабливих ринків Східного Середземномор'я, а через нього – до країн Близького Сходу та Північної Африки. Відносини між Україною та Грецією мають давнє історичне коріння та характеризуються високим рівнем співробітництва та обмінів. Ця співпраця характеризується довгостроковістю та взаємовигідністю. Існуюча договірно-правова база зовнішньоекономічних відносин розроблена на рівні, що забезпечує стабільний розвиток двостороннього торговельно-економічного співробітництва. Загалом торговельно-економічні відносини між Україною та Грецькою Республікою розвиваються динамічно та багато в чому відповідають інтересам обох країн [59, с. 17].

Двостороння торгівля між Україною та Грецією має довгу історію та охоплює різноманітні сфери економічної співпраці. Обидві країни активно

розвивають торговельні відносини, що відображається у стабільному зростанні обсягів торгівлі та розширенні товарної структури.

Відповідно до Державної служби статистики України у 2021 році експорт товарів з України до Греції склав 212785,1 тис. дол. США, що склало 119 % до рівня 2020 року; імпорту – 495622,7 тис. дол. США, що склало 156,3 % до рівня 2020 року. Отже, сальдо для України було від’ємним – (-282837,6) тис. дол. США. Оборот склав 708300 тис. дол. США [4].

До 2022 року Греція відносилася до групи країн ЄС, де спостерігалось найбільше переважання імпорту над експортом. Відповідно до Грецького статистичного управління ELSTAT у 2022 році 387 грецьких підприємств імпортували з України та 473 грецькі підприємства експортували в Україну. Загальний обсяг імпорту Греції з України у 2022 році склав 280,5 млн євро, що на 41,4% більше, ніж у 2021 році (198,4 млн євро), (рис. 2.4). Частка України в імпорті Греції - 0,3%. Загальний обсяг експорту Греції в Україну у 2022 році склав 342,6 млн євро, що на 1,1% більше, ніж у 2021 році (338,8 млн євро) [44].

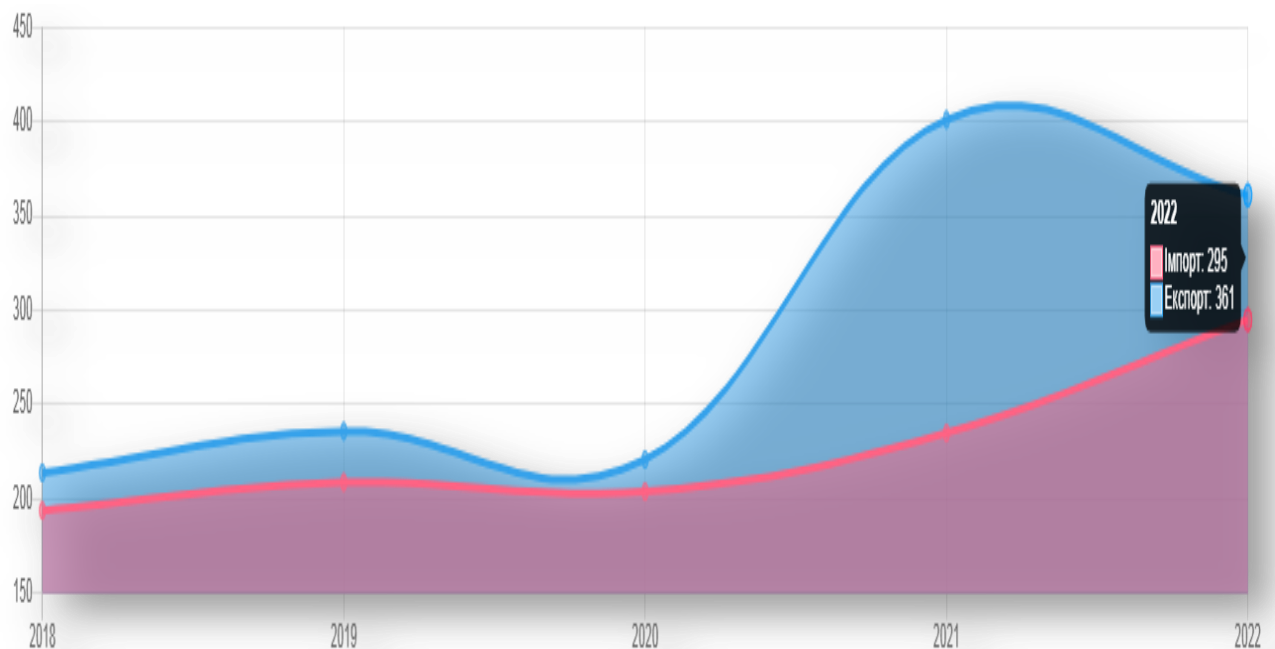

Рис. 2.4. Імпорт-експорт між Україною та Грецією, [47].

Сальдо двосторонньої торгівлі у 2022 році було негативним для України і становило 62,1 млн євро. За січень-жовтень 2023 року обсяг

імпорту Греції з України становив 239,0 млн євро, що на 39,3% більше, ніж за січень-жовтень 2022 року (171,5 млн євро). Обсяг експорту Греції в Україну за січень-жовтень 2023 року становив 627,3 млн євро, що на 174,1% більше, ніж за січень-жовтень 2022 року, коли він становив 228,8 млн євро. Це свідчить про зростаючий інтерес до товарів обох країн та поглиблення економічних зв'язків. Сальдо торгівлі між Грецією та Україною за січень-жовтень 2023 року було негативним для України та становило 388,3 млн євро [44].

Основу українського експорту товарів до Греції становили (рис. 2.5): насіння і плоди олійних культур; чорні метали; скло та скляні вироби; їстівні фрукти та горіхи; тваринні або рослинні жири та масла; мінеральне паливо; нафта та продукти її перегонки [44].

Рис. 2.5. Імпорт Греції з України (структура), [47].

Україна є одним з провідних експортерів зернових культур у світі, і значна частина цього експорту спрямовується до Греції. Пшениця, кукурудза, ячмінь, а також олійні культури, такі як соняшник та ріпак, займають вагоме місце у структурі експорту. Продукція чорної металургії, зокрема, сталь та вироби з неї, також мають значний попит у Греції.

Металургійний сектор України традиційно є одним з найпотужніших в економіці країни.

Рис. 2.6. Імпорт Греції зі світу (структура), [47].

Греція запропонувала використовувати Егейські морські порти як експортний коридор для української сільськогосподарської продукції. План передбачає транспортування сільськогосподарської продукції залізницею через Румунію і Болгарію до портів Салоніки та Александрополіс на півночі Греції. Звідти грецькі торгові кораблі перевезуть зерно. Перепоною для реалізації плану залишається обмежена пропускна здатність залізничної мережі північної Греції, яка межує з Болгарією та Туреччиною та пережила повінь 2023 року. Афіни готові допомогти вирішити проблему [12].

Згідно даних Державної служби статистики України у 2021 році експорт послуг з України до Греції склав 35960,4 тис. дол. США, що склало 294,1 % до рівня 2020 року; імпорт – 46452,1 тис. дол. США, що склало 441,7 % до рівня 2020 року [4]. Отже, сальдо для України було від’ємним(-10491,7) тис. дол. США (табл. 2.1).

Загальний обсяг товарів і послуг між двома країнами за 2021 рік склав 790,7 млн дол. США і продемонстрував зростання майже на 53% у порівнянні з попереднім роком.

Таблиця 2.1

Зовнішня торгівля послугами України з Грецією у 2021 році

Найменування послуги згідно із КЗЕП	Експорт			Імпорт			Сальдо (+, -)
	Обсяг, тис.дол. США	У % 2020	Питома вага, у % до загального обсягу країни	Обсяг, тис.дол. США	У % 2020	Питома вага, у % до загального обсягу країни	
Всього	35960,4	294,1	100,0	46452,1	441,7	100,0	-10491,7
Транспортні послуги	33079,0	362,7	92,0	6365,3	514,5	13,7	26713,7
Послуги, пов'язані з подорожами	689,4	143,0	1,9	29744,5	1029,7	64,0	-29055,1
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	97,9	267,9	0,3	4784,5	306,4	10,3	-4686,7
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	к/с	к/с	к/с	598,5	175,7	1,3	к/с
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	305,0	206,8	0,9	1212,2	60,9	2,6	-907,1
Ділові послуги	1666,6	81,6	4,6	2238,8	132,4	4,8	-572,3
Державні та урядові послуги	0,2	3,2	0,0	868,5	132,1	1,9	-868,3

Джерело: побудовано автором за даними [4].

У 2022 році обсяг торгівлі товарами та послугами становив 954,8 млн дол. США (зростання на 24,3%). За 9 місяців 2023 року товарообіг становив 1025,7 млн дол. США (зростання на 59,4%), [44].

До початку війни в Україні діяло 45 компаній, зареєстрованих у Греції. Більшість з них займалися постачанням продуктів харчування та сезонних сільськогосподарських товарів, корпоративним консалтингом, туризмом і сектором харчування та напоїв. Основними товарами, які Україна імпортує з Греції, є продукти харчування, медикаменти, хімічні вироби та промислові товари. Греція славиться своїми харчовими продуктами, такими як оливкова олія, оливки, вино та інші сільськогосподарські товари, які активно імпортуються до України.

Фармацевтична продукція є однією з ключових позицій в імпорті. Грецькі лікарські препарати користуються значним попитом на українському ринку. Продукція хімічної промисловості, включаючи косметику та засоби особистої гігієни, також імпортується з Греції. Техніка, обладнання та інші промислові товари складають значну частину імпорту з Греції.

2.3. Аналіз інвестиційної діяльності

Повернення Греції до економічного зростання викликало новий інтерес інвесторів до країни. У 2011-2022 роках США були 8-м за величиною джерелом прямих іноземних інвестицій у Грецію. За прогнозами, інвестиції Applied Materials, AWS, Cisco, Deloitte, Digital Realty, Google, J.P. Morgan, Meta, Microsoft і Pfizer протягом наступних кількох років матимуть економічний вплив на мільярди доларів.

Уряд Греції продовжує впроваджувати реформи для збільшення іноземних інвестицій. Греція завершила свою програму допомоги ЄС у 2018 році, що дозволило країні знову отримати доступ до міжнародних ринків капіталу для випуску державних боргових цінних паперів за ринковими ставками. Незважаючи на нещодавні економічні реформи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності, важка бюрократія та повільна судова система продовжують створювати проблеми як для іноземних, так і для внутрішніх інвесторів.

В Греції немає законів чи практик, які дискримінують іноземних інвесторів. Країна має агентства сприяння іноземним інвестиціям на чолі з «Enterprise Greece» - офіційним агентством грецької держави. Під наглядом Міністерства закордонних справ «Enterprise Greece» відповідає за сприяння інвестиціям у Греції та експорту з Греції, а також за підвищення привабливості Греції як міжнародного ділового партнера. Enterprise Greece надає повний спектр послуг, пов'язаних із міжнародними діловими відносинами та розвитком внутрішнього бізнесу на міжнародному ринку, включаючи програму омбудсмена інвесторів для інвестиційних проектів, вартість яких перевищує 2 мільйони євро. Омбудсмен готовий допомогти у вирішенні конкретних бюрократичних перешкод, затримок, суперечок або інших труднощів, які перешкоджають реалізації інвестиційного проекту. Однак Enterprise Greece, навіть маючи службу омбудсмена, може зіткнутися з труднощами під час просування інвестиційних проектів [48].

Закон про інвестиції 2019 року спростив процедури ліцензування, щоб полегшити процес здійснення інвестиції. У 2020 року парламент ухвалив новий закон № 4710/2020, який дозволяє нерезидентам, які переїжджають на роботу до Греції, звільняти половину своєї зарплати від податку на прибуток протягом семи років. Ця схема відкрита для будь-якого типу роботи з будь-яким рівнем доходу та доповнює інші існуючі схеми податкових стимулів, включаючи програму для заможних інвесторів і низьку ставку єдиного податку для пенсіонерів. Закон № 4710/2020 дав потужний поштовх розвитку електромобільності, забезпечивши кілька стимулів і субсидій для тих, хто зацікавлений у придбанні електромобіля. Закон проклав шлях для збільшення інвестицій у США. Наприклад, Tesla і Blink розширили свої мережі зарядки електромобілів у Греції. У 2022 році уряд Греції прийняв новий закон, спрямований на залучення інвестицій у розмірі 10 мільярдів євро у виробництво та зберігання нових джерел енергії з відновлюваних джерел до 2030 року [48].

Незважаючи на помітний прогрес, корупція та обтяжлива бюрократія продовжують створювати перешкоди для входу на ринок нових фірм, дозволяючи діючим компаніям зберігати олігополії в різних секторах і створюючи простір для свавільних рішень державних службовців.

Грецький уряд не має жодної програми стимулювання зовнішніх інвестицій. Enterprise Greece підтримує міжнародну експансію грецьких компаній. Хоча жодних стимулів не пропонується.

Чистий приплив прямих іноземних інвестицій у Грецію за 2023 рік досяг 5 мільярдів євро (5022 мільйони євро) порівняно з 8 мільярдами (8026 мільйонів євро) за 2022 рік (рис. 2.7).

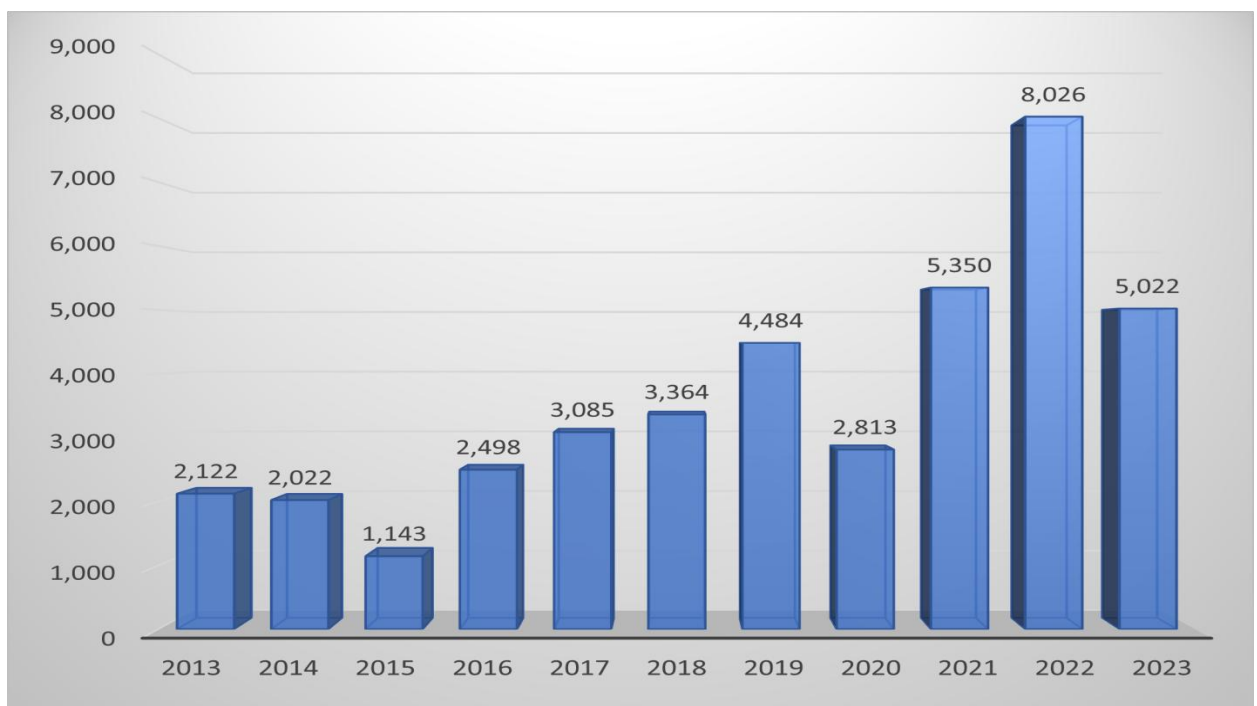

Рис. 2.7. Чистий приплив прямих іноземних інвестицій до Греції протягом періоду 2013-2023 рр. (у млн євро), [52].

Інвестиційна діяльність в країні протягом останнього десятиліття в основному походила з таких країн, як Кіпр, Люксембург і Швейцарія, за якими йдуть Німеччина та Нідерланди. ТОП-10 країн-інвесторів поповнюють Китай (включаючи Гонконг), який за останні роки значно зміцнив свої позиції, США, Канада, Італія та Франція (рис. 2.8).

Серед 10 країн із найвищим обсягом чистих надходжень прямих іноземних інвестицій 6 є країнами ЄС.

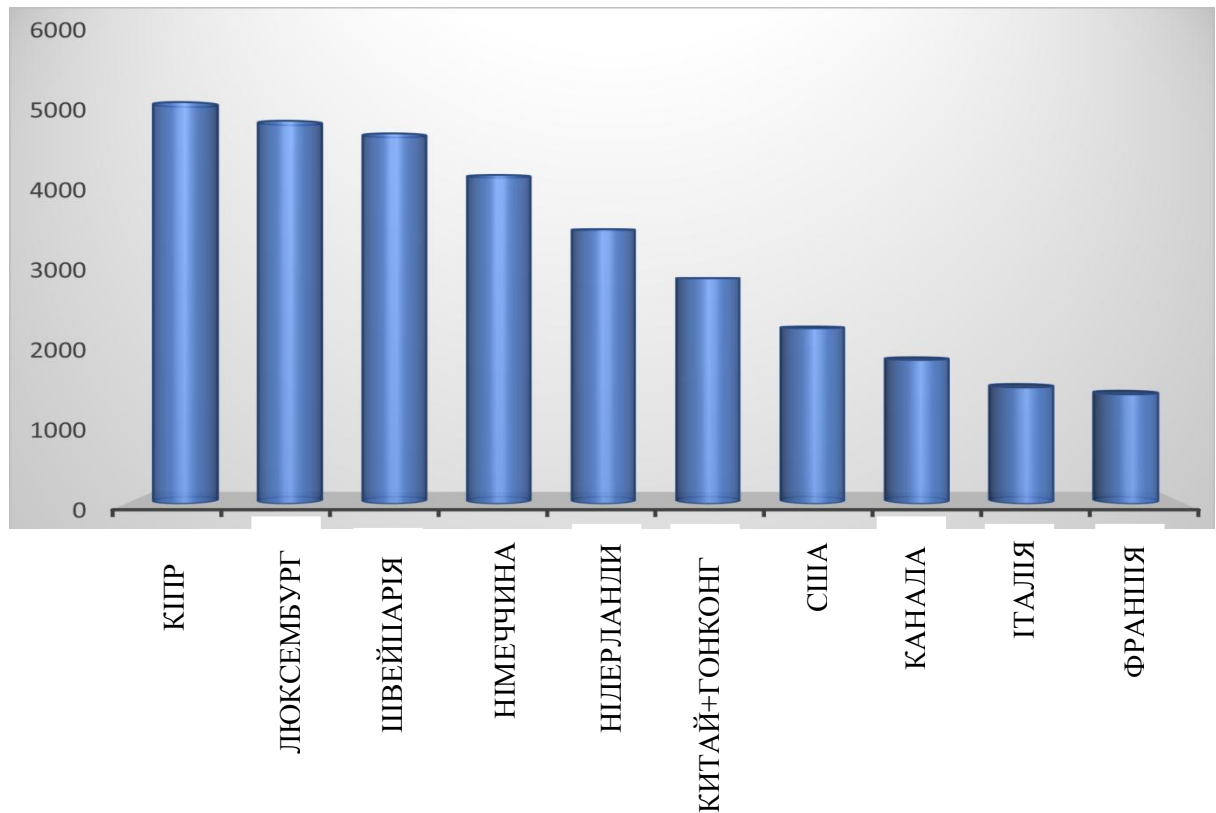

Рис. 2.8. Чисті надходження прямих іноземних інвестицій протягом періоду 2013-2023 рр. (сукупним чином у мільйонах євро, 10 найбільших країн), [52].

За період 2013-2023 років Греція залучила чистий приплив прямих іноземних інвестицій у розмірі 32,3 мільярда євро з 10 найбільших країн у порівнянні з 39,9 мільярдами євро з усіх країн (81%). До 10 країн, які найбільше інвестували в Грецію протягом останнього десятиліття, також входять країни, що не входять до ЄС, такі як Швейцарія, Китай (включаючи Гонконг), США та Канада, з яких усі значно збільшили свою інвестиційну присутність за останні роки. Виробничими секторами з найбільшим інвестиційним інтересом протягом періоду 2013-2023 років були харчові продукти, напої, тютюн, кокс і нафтопродукти та фармацевтика, і меншою мірою електронні продукти та комп'ютери, виробництво деревини та паперу, поліграфія та тиражування, а також хімікати [52].

Концентрація ділової активності у вищевказаних секторах сприяє як заснуванню нових компаній (інвестиції з нуля) у Греції, так і інвестиційному

співробітництву іноземних компаній з грецькими для виробництва продукції, яка відповідає внутрішнім і міжнародним потребам ринку.

Сектори послуг із значним інвестиційним інтересом протягом періоду 2013-2023 рр., що становлять 69,6% від загального обсягу, включають операції з нерухомістю (особливо в останні роки), фінансову та страхову діяльність, а також транспортну та складську діяльність. Варто зазначити, що категорія «Операції з нерухомістю» не включає приватні покупки та продажі нерухомості, які загалом досягли 5,3 мільярдів євро в період 2013-2023 рр. [52].

Грецькі компанії активно інвестують у модернізацію українських морських портів, що сприяє збільшенню товарообігу між країнами. Спільні інвестиції, спрямовані на створення сучасних логістичних центрів в Одеському регіоні, сприяють покращенню транспортної інфраструктури та збільшенню товарообігу через морські порти. Низькі інвестиції поширені в усіх галузях, особливо у сфері нерухомості, обробної промисловості та інших галузях. З точки зору галузі, падіння інвестицій значною мірою викликане падінням ринку житла. Історично грецькі інвестиції зосереджувалися навколо нерухомості та сектору послуг, тоді як первинні та вторинні галузі були відносно недостатньо проінвестовані (рис. 2.9), [15].

На піку індустрія нерухомості становила 40 відсотків від загальної кількості інвестицій і майже 10 відсотків ВВП. Оскільки ринок житла обвалився в 2007 році, країна зазнала одного з найрізкіших знижень цін на житло в ЄС.

Запровадження податку на майно та скорочення наявних доходів домогосподарств різко знизили інвестиції в нерухомість. З 2007 по 2019 рік інвестиції в житло та інші будівельні споруди скоротилися більше 80 відсотків, а загальні інвестиції в індустрію нерухомості наразі становлять менше 1 відсотка ВВП, що значно нижче аналогічного рівня у регіоні та середнього показника по ЄС у 4,5 відсотка ВВП [53].

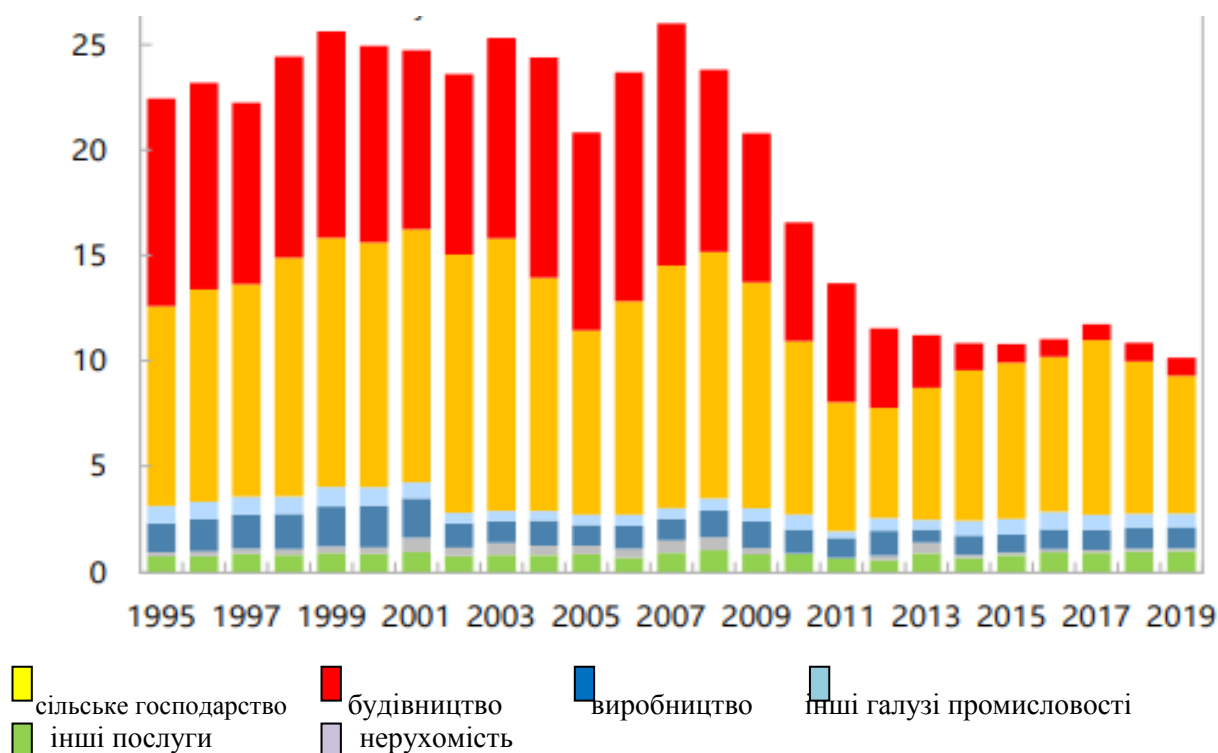

Рис. 2.9. Інвестиції за галузями [53].

Інвестиційне співробітництво між Україною та Грецією набирає обертів, відображаючи взаємний інтерес у розвитку економічних зв'язків і реалізації спільних проектів. Обсяг інвестицій з Греції в Україну в 2021 році склав 39,5 млн дол. США. Відтік прямих інвестицій з України в 2020 році стався з Греції (-8,8 млн дол. США).

Обидві країни мають значний потенціал у різних галузях, що створює передумови для активної інвестиційної діяльності. Грецькі компанії готові вкладати свої інвестиції в українську економіку, зокрема в секторах енергетики, технологій та інфраструктури. Так, співробітництво в енергетичній сфері є одним з найперспективніших напрямів. Україна має потужні енергетичні ресурси, а Греція активно розвиває свої можливості в галузі відновлюваної енергетики. Одним з успішних прикладів співпраці є будівництво сонячних електростанцій в Україні за участю грецьких інвесторів. Ці проекти сприяють розвитку відновлюваної енергетики та створенню нових робочих місць. Обидві країни зацікавлені у модернізації та розширенні газотранспортної системи України, що сприятиме покращенню енергетичної безпеки Європи. Перспективними галузями для торгово-економічного співробітництва України та Греції також залишаються туризм,

будівництво, логістика, металургія, сільське господарство. Так, грецькі інвестори беруть участь у розвитку готельних комплексів в Карпатах, що сприяє розвитку туризму та залученню іноземних туристів.

Аграрний сектор є важливою сферою співробітництва. Україна має значний аграрний потенціал, а Греція є великим імпортером сільськогосподарської продукції. Грецькі інвестори вкладають кошти в сучасні технології для українських аграріїв, що дозволяє підвищити продуктивність і якість виробництва. Спільні інвестиції спрямовані на створення та модернізацію елеваторів, складів та логістичних центрів для зберігання та транспортування аграрної продукції.

Висновки до розділу 2

Політична воля до надійної політики реформ є фактором, який може допомогти перетворити кризу на можливість, щоб країна нарешті могла подолати свої хронічні слабкості та стати сучасною, стійкою, орієнтованою назовні та конкурентоспроможною. Проаналізовано соціально-економічні показники в Грецькій Республіці, такі як реальний ВВП на душу населення в Греції та країнах ОЕСР, інфляція, державний борг, дефіцит поточного рахунку та інші. Двостороння торгівля між Україною та Грецією має різноманітну товарну структуру та стабільно зростаючі обсяги. Досліджено за даними Державної служби статистики України та Грецького статистичного управління ELSTAT динаміку експорту та імпорту товарів. Обидві країни активно працюють над поглибленням економічних зв'язків та розширенням сфер співпраці. Подальший розвиток цих відносин має великий потенціал та може сприяти економічному зростанню обох держав. Проаналізовано стан інвестиційної діяльності в Грецькій Республіці протягом останнього десятиліття, а також питання інвестиційного співробітництва між Україною та Грецією. Певні узагальнення та висновки можуть бути враховані при здійсненні подальших реформ в економіці країн Європи, зокрема й України.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Питання відносин з Україною до 2022 року не були пріоритетом внутрішньої чи зовнішньої політики жодної країни Південної Європи, а відносини з нашою державою розглядалися насамперед через призму відносин з російською федерацією. Ці країни скептично оцінювали шанси України на вступ до ЄС і НАТО. Навпаки, відносини з російською федерацією залишалися відносно міцними навіть після анексії у 2014 році Криму та окупації частини Донецької та Луганської областей. У різний час саме Греція погрожувала заблокувати продовження санкцій ЄС проти РФ. Греція є одним із центрів трудової міграції українців. Тільки в Греції офіційно проживає близько 40 тис. (за деякими даними близько 100 тис.) українців. Міграція спостерігається з початку 1990-х років, і багато українців вже отримали громадянство в країні проживання. Однак значна частка українців, які приєдналися до першої хвилі міграції після фінансової кризи 2008 року, переїхали до заможніших країн ЄС, зокрема Німеччини та Великої Британії [10, с. 30].

Економічні перспективи України залишаються залежними від підтримки країн-донорів і тривалості російського вторгнення. Оскільки війна затягнулася, шлях до відновлення довгий. Донорська підтримка наразі була відчутною, оскільки партнери з розвитку продовжують об'єднуватися, щоб підтримати відбудову України, але поточні та майбутні фінансові потреби України є величезними. Інвестиції приватного сектору та реформи, які покращать інвестиційний клімат, матимуть вирішальне значення. Швидка оцінка збитків і потреб (RDNA3), опублікована в лютому 2024 року, оцінює, що вартість реконструкції та відновлення становить 486 мільярдів доларів протягом наступного десятиліття, і поєднує потреби як у державних, так і в приватних коштах [6]. Найвищі оцінені потреби в житлі, транспорті, торгівлі

та промисловості, сільському господарстві, енергетиці, соціальному захисті та засобах до існування, а також у боротьбі з небезпекою вибухів.

Україна відома кваліфікованою робочою силою та високим рівнем освіти. Україна посіла 21 місце в The Global Skills Index 2022 переважно завдяки навичкам, пов'язаним із інформатикою та прикладною математикою, розробкою програмного забезпечення. Україну історично називають «житницею Європи». Україна в топі світових рейтингів: 1-е місце по експорту соняшникової олії, 2-е за експортом феросилікомарганцю, 3-е за експортом кукурудзи, ячменю та ріпаку [58]. Тобто Україна та Греція мають можливості для плідної двосторонньої співпраці.

Одним з перспективних напрямків є реалізація спільних проектів у галузі енергетики, зокрема розвитку альтернативних джерел енергії. Греція має значний досвід у сфері відновлюваної енергетики, що може бути корисним для України в контексті її прагнень до енергетичної незалежності. Відповідно до останнього звіту Ember, який присвячений міжнародному енергетичному сектору за 2022 рік, вона є одним із світових лідерів за рівнем проникнення відновлюваних джерел енергії [58]. Греція посіла сьоме місце на міжнародному рівні. Вітер є найбільш суттєвим і перспективним джерелом відновлюваної енергії в Україні, її сонячні можливості також виняткові. Через швидкість вітру вище середнього, сонячне опромінення та велику кількість сільськогосподарських відходів, сектор відновлюваної енергетики в Україні готовий до швидкого зростання. Річна кількість сонячного опромінення в Україні (більше, ніж в Німеччині – лідера галузі) робить Україну надзвичайно привабливим виробником сонячної енергії, особливо для існуючих промислових об'єктів і агробізнесу, що розвивається.

Греція хоче бути однією з перших країн, яка подасть свій національний план у сфері енергетики та зміни клімату до Європейської комісії для оцінки. До 2030 року країна скоротить викиди CO₂ на 55%, а частка відновлюваних джерел енергії в структурі виробництва електроенергії досягне 80% [54].

Греція стає найважливішим центром альтернативного газу в Південно-Східній Європі, Україна відновлюватиметься після війни та прагнучиме реалізувати довгострокові цілі щодо диверсифікації джерел енергії. Ця співпраця може бути взаємовигідною.

ІТ-сфера також дуже перспективна. Сектор інформаційних технологій (ІТ) був в центрі уваги громадськості вже кілька десятиліть і став унікальним економічним і соціокультурним явищем в Україні. Традиційно рушійними силами ІТ-ажіотажу були відносно високі середні зарплати в іноземній валюті та низькі бар'єри для входу на ринок для активних молодих людей, а також вражаючий щорічний приріст продажів і виражена експортна орієнтація. Це робить ІТ-відділи більш надійними, особливо в очах банкірів і агентів з нерухомості. На тлі глобального карантину 2021 року ІТ-індустрія України показала зростання на 20% і набрала понад 6 мільярдів доларів. Україна є провідним місцем ІТ-аутсорсингу в Європі, вона має великий кадровий резерв із 200 000 ІТ-спеціалістів та сильну технічну освіту [58]. Українські розробники програмного забезпечення визнані одними з п'ятих найпотужніших ІТ-професіоналів у світі завдяки їх серйозному технічному досвіду, знанням нових дисциплін (Go, AI, big data, blockchain тощо).

Україна зберігає лідируючі позиції у виробництві та експорті зернових культур. Річний урожай зернових досягає понад 70 млн. тонн. Враховуючи потреби внутрішнього ринку, Україна може експортувати приблизно 50 млн тонн зернових культур щорічно [58]. Українське сільське господарство, яке вже має значні економічні переваги завдяки привабливим цінам на оренду землі, надзвичайно родючій землі, конкурентоспроможній заробітній платі та матеріально-технічному забезпеченню, все ще має достатньо можливостей для зростання продуктивності, оскільки врожайність з гектара залишається нижчою за західні стандарти.

Завдяки додатковим інвестиціям в управління, освіту, іригацію земель, сільськогосподарську техніку, логістику та виробництво з доданою вартістю

Україна готова подвоїти свій експорт продовольства. Це може бути цікаво грецьким інвесторам.

Перспективними сферами для інвестування є також судноплавство та пов'язана з ним діяльність.

Україна запровадила низку імпорتنих послаблень для забезпечення ефективного виконання митних формальностей під час воєнного стану. Тимчасово, до припинення або скасування воєнного стану на території України, платники єдиного податку I-III груп можуть застосовувати спрощений порядок декларування товарів шляхом подання попередньої митної декларації, яка містить усі необхідні відомості для випуску товарів відповідно до частини 5 статті 259 Митного кодексу України [20]. Митне оформлення товарів завершується у найкоротший термін, але не пізніше однієї робочої години з дня пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню, подання митної декларації або документа, що її замінює за законом. Плата за виконання митними органами митних формальностей поза місцезнаходженням митних органів або поза встановленим для них робочим часом не справляється. Митні формальності можуть бути виконані іншим митним органом, у тому числі без пред'явлення таких товарів цьому митному органу, за погодженням з Держмитслужбою, якщо митний орган не виконує покладених на митні органи завдань у зв'язку з воєнним станом.

Запроваджено тимчасове призупинення проведення та продовження документальних митних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, до припинення або скасування воєнного режиму.

27 липня 2022 року набув чинності Закон України № 2445-IX, яким передбачено звільнення від оподаткування ввізним митом продукції та обладнання для зберігання, транспортування, навантаження та розвантаження зернових та/або олійних культур при ввезенні в Україну.

митної території України на період дії воєнного стану та протягом 30 діб з дня його припинення чи скасування, зокрема [31]:

- полімерні рукава та мішки об'ємом не менше 0,8 куб.м для зберігання сільськогосподарської продукції;
- самозавантажувальні або саморозвантажувальні причеми та напівпричеми для перевезення сільськогосподарської продукції.

4 червня 2022 року набув чинності Регламент 2022/870 Європейського парламенту та Ради про тимчасові заходи з лібералізації торгівлі. Це рішення доповнює можливості, які надаються українським експортерам в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Тепер дія тарифів, передбачених Угодою, буде тимчасово призупинена. Це, зокрема [54]:

- мита на промислову продукцію;
- призупинення дії системи вхідних цін на овочі та фрукти;
- призупинення всіх тарифних квот на сільськогосподарську продукцію;
- призупинення дії антидемпінгових мит на імпорт товарів походженням з України;
- призупинення глобальних гарантій щодо українських товарів.

Позитивним моментом є широкий набір податкових пільг, значна відмова від бюрократії та гарантії ризиків від міжнародних кредиторів, таких як Європейський інвестиційний банк і Європейський банк реконструкції та розвитку. Україна переживає наслідки війни та еміграцію мільйонів людей, але її освічена та висококваліфікована робоча сила є магнітом для інвесторів.

Вкрай важливо відновити діяльність Міжурядової спільної українсько-грецької робочої групи з питань економічного, промислового, технічного та наукового співробітництва. Це важливий інструмент для поглиблення довгострокової взаємовигідної співпраці між Україною та Грецією. Для України важлива підтримка з боку Греції з початку переговорів про вступ нашої країни до ЄС, а також наближення до членства в НАТО.

Є необхідність посилення співпраці у сферах залучення інвестицій та туристичної галузі.

Особливу увагу треба приділити реабілітації українських військових, використанню туристичних можливостей Греції.

Можна реалізувати потенційні інвестиційні проекти з відбудови, відновлення, реконструкції пошкодженої та зруйнованої туристичної інфраструктури України, а також створення нових об'єктів туристичної інфраструктури в Україні та Грецькій Республіці, особливо в районах проживання етнічних греків.

Освітні та культурні програми також сприяють зміцненню економічних відносин. Обмін студентами, проведення спільних наукових досліджень та культурних заходів сприяють зближенню народів і створенню нових можливостей для бізнесу та інновацій.

Перспектива членства в ЄС, якою б далекою вона не була, прив'язує не лише Європу, а й країни з ринковою економікою в усьому світі до відновлення та розвитку України.

Висновки до розділу 3

Інвестиційне співробітництво між Україною та Грецією має великі перспективи для подальшого розвитку. Обидві країни зацікавлені у зміцненні економічних зв'язків та реалізації нових спільних проектів. Особливу увагу можна приділити розвитку інфраструктури, аграрного сектору та туризму. Одним з перспективних напрямів є реалізація спільних проектів в енергетичній сфері, зокрема розвиток альтернативних джерел енергії. Перспективною є також сфера ІТ. Українські розробники програмного забезпечення вважаються одними з п'ятих найсильніших ІТ-фахівців у світі завдяки своєму багатому технічному досвіду та знанням нових сфер. Поглиблення співпраці в рамках двосторонніх угод та участь у міжнародних інвестиційних форумах сприятиме залученню нових інвесторів та розширенню сфер співробітництва.

ВИСНОВКИ

Україна та Греція мають глибокі історичні та культурні зв'язки, що сягають античних часів. Грецькі колонії на північному узбережжі Чорного моря стали першими містами на українських землях, де формувалися торговельні та культурні обміни.

Встановлення дипломатичних відносин і перші торговельні угоди між Україною та Грецією є важливим кроком, який відкриває нові можливості для співпраці та розвитку. Це свідчить про взаємну довіру та бажання спільно працювати на благо обох народів.

Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом відкрило нові можливості для розвитку економічних відносин з Грецією, як частиною ЄС. Вільна торгівля, спрощення митних процедур та гармонізація законодавства створюють сприятливі умови для бізнесу та інвестицій.

Греція вийшла з минулої боргової кризи більш стійкою. Вона провела низку реформ, включаючи підвищення ефективності державного управління, спрощення ліцензування, упорядкування процедур і сприяння торгівлі. У результаті грецька економіка була структурно більш стійкою на початку пандемії, ніж до кризи державного боргу. Попередні зусилля з консолідації, хоч і досить болючі, дозволили країні увійти в пандемію з дуже здоровим бюджетним становищем. Це дозволило уряду боротися з наслідками поточної кризи за допомогою контрзаходів. Греція пройшла довгий шлях за десятиліття після кризи державного боргу, відновивши стійкість державних фінансів, відновивши довіру ринку, зміцнивши банківський сектор і підвищивши свою економічну конкурентоспроможність. Хоча фінансовий тягар пандемії підвищив рівень боргу та довгострокові ризики, Греція не переживає ще одну боргову кризу. Зусилля Греції та Європейського Союзу можуть забезпечити стабільність поточного боргу Греції, незважаючи на довгострокові проблеми, які залишаються.

Торгівля між Україною та Грецією є важливим аспектом двосторонніх відносин. Україна експортує до Греції аграрну продукцію, металургійну продукцію та продукцію машинобудування. У свою чергу, Греція постачає в Україну сільськогосподарську продукцію, товари легкої промисловості та інші товари. У 2023 році обсяг двосторонньої торгівлі між країнами становив близько 1,2 мільярда доларів США, що свідчить про стабільний ріст.

Інвестиційна співпраця також має значний потенціал. Грецькі компанії проявляють інтерес до інвестування в українські сектори економіки, такі як сільське господарство, енергетика, транспорт та інфраструктура. Водночас українські компанії також можуть знайти перспективні можливості на грецькому ринку, особливо в таких галузях, як туризм, логістика та ІТ.

Туризм є ще однією перспективною галуззю для співпраці. Україна та Греція мають багатий культурний спадок і природні ресурси, які приваблюють туристів. Спільні проекти в галузі туризму можуть сприяти розвитку обох країн, підвищуючи їхню економічну стабільність та взаємний інтерес до культурного обміну.

Подальший розвиток двосторонньої торгівлі між Україною та Грецією має значний потенціал. Обидві країни зацікавлені у розширенні товарного асортименту та збільшенні обсягів взаємної торгівлі. Особливий акцент може бути зроблений на співпраці у сфері високих технологій, екологічно чистої продукції та інноваційних рішень. Важливу роль у цьому процесі відіграють угоди про зону вільної торгівлі, що створюють сприятливі умови для бізнесу та інвестицій. Також варто зазначити, що розвиток інфраструктури, зокрема морських та залізничних перевезень, може сприяти збільшенню товарообігу між країнами.

Отже, економічні відносини між Україною та Грецькою Республікою мають значний потенціал для подальшого розвитку. Торгівля, інвестиції, туризм та спільні проекти можуть сприяти зміцненню економік обох країн і покращенню їх взаємодії на міжнародній арені. Активна співпраця в цих сферах дозволить максимально використати наявні можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афінівські новини. URL: <https://ua.rua.gr/2022/07/21/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B1%D0> (дата звернення: 09.04.2024).
2. Бабець І. Прямі іноземні інвестиції: структурні зміни та вплив на економічну безпеку України / І. Бабець, І. Миценко, В. Миценко. *Журнал європейської економіки*. 2020. Т. 19. № 2(73). С. 319-334.
3. Булик М. В. Соціально-політичний розвиток Греції в умовах європейської інтеграції. — К. : МДУ, 2012. 266 с.
4. Греція. Дія. Бізнес. Експортний напрям. URL: <https://export.gov.ua/country/79-greetsia> (дата звернення: 13.05.2024).
5. Греція до 2030 року збільшить обсяг відновлюваної енергії на 9 ГВт. URL: https://uhe.gov.ua/media_tsentr/novyny/greciya-do-2030-roku-zbilshit-obsyag-vidnovlyuvanoi-energii-na-9-gvt (дата звернення: 23.05.2024).
6. Греція запропонувала коридор для експорту українського зерна. *АгроПортал*. 2023. URL: <https://agroportal.ua/news/mir/greciya-zaproponovala-koridor-dlya-eksportu-ukrajinskogo-zerna> (дата звернення: 19.05.2024).
7. Греція продовжує надавати Україні гуманітарну, технічну та оборонну допомогу. URL: <https://dia.dp.gov.ua/greciya-prodovzhuye-nadavati-ukra%D1%97ni-gumanitarnu-texnichnu-ta-oboronnu-dopomogu/> (дата звернення: 11.05.2024).
8. Двостороннє торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво. *Посольство України у Грецькій Республіці*. URL: <https://greece.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/dvostoronnye-torgovelnno-ekonomichne-ta-investicijne-spivrobitnictvo> (дата звернення: 10.04.2024).
9. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.06.2024).

10. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 600 с.
11. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Аналітична доповідь. Центр Разумкова. Видавництво «Заповіт», 2019. 316 с.
12. Зовнішня торгівля України товарами у 2021 році. Експрес-випуск. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.04.2024).
13. Ілюк Т. Публічна дипломатія України в Грецькій Республіці: становлення та історичні трансформації (1991–2011 рр.). *Науковий журнал*. 2017. № 2(5). С. 25-31.
14. Історичні детермінанти включення України в систему міжнародних економічних відносин : монографія / В.В. Небрат, Н.О. Горін та ін. ; за ред. д.е.н. В.В. Небрат ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2021. 528 с.
15. Качка Т. 10 років у СОТ: що отримала і що втратила Україна. *Європейська правда*. 16 травня 2018 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/05/16/7081760/> (дата звернення: 24.04.2024).
16. Концепція зовнішньої політики України. Під загальною редакцією Є. Габер, С. Корсунського, Г. Шелест. 2020. URL: http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/Konceptija_zovnishnoji_politiki_Ukraini_05.10_1.pdf (дата звернення: 02.06.2024).
17. Колобердянко І.І., Стрілець Н.В. Аналіз соціально-економічних показників в республіці Греція в період кризового становища. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 8. С. 52-56.
18. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі. Електронний навчальний посібник. URL: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/index.html> (дата звернення: 22.04.2024).

19. Ливч Д., Шаіпова Ю., Костриба О. Що таке структурні фонди ЄС та що про них потрібно знати українцям. *Європейська правда*. 10 травня 2023 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/05/10/7161350/> (дата звернення: 23.05.2024).
20. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 02 квіт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 21.05.2024).
21. Миценко І. М. Експортний потенціал України в контексті глобальних викликів: аналіз тенденцій та визначення стратегічних пріоритетів / І. М. Миценко, М. О. Сухомлин, І. В. Ніколаєв. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. Мелітополь : ТДАТУ ім. Дмитра Моторного, 2021. № 2 (44). С. 67-76.
22. Миценко І.М., Стежко Н.В. Міжнародна економіка: навч. посіб. Кіровоград: КНТУ, Поліграф-Сервіс, 2013. 640 с.
23. Миценко І. М. Трансформація системи управління зовнішньоекономічною та інвестиційною безпекою України в умовах глобалізації : монографія / І. М. Миценко, І. Г. Бабець ; Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. - Кропивницький : Поліграф-Сервіс, 2021. - 464 с.
24. Мовчан В. Шість викликів на шляху до ЄС: що становить найбільшу загрозу для євроінтеграції України. *Європейська правда*. 30 травня 2024 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/05/30/7186932/> (дата звернення: 03.06.2024).
25. Насипайко Д. С., Подплетній В. В. Роль міжнародної торгівлі в діяльності підприємств Європейського Союзу. *Економіка та суспільство*. 2021. 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/205> (дата звернення: 26.05.2024).
26. Національний банк України. Новини. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vistup-zastupnika-golovi-nbu-sergiya->

[nikolaychuka-pid-chas-ekonomichnogo-ta-finansovogo-dialogu-mij-yes-ta-zahidnimi-balkanami-turechchinoyu-gruziyeyu-respublikoyu-moldovoyu-ta-ukrayinoyu](#) (дата звернення: 17.05.2024).

27. Ножнова А.В., Насипайко Д.С. Трансформації економіки України в умовах сучасних викликів. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи*: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, 23-24 вересня 2022 року. Одеса: ОНЕУ, 2022. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/15236> (дата звернення: 25.05.2024).

28. Оцінка наслідків членства України у Світовій організації торгівлі : монографія / за заг. ред. докт. екон. наук, проф. М. О. Кизима, канд. техн. наук, проф. І. Ю. Матюшенка / М. О. Кизим, І. Ю. Матюшенко, В. В. Шпілевський, В. Є. Хаустова, О. В. Доровський, С. В. Антоненко, С. В. Беренда, А. Д. Олійник, І. В. Ярошенко, І. Б. Семигуліна, Д. М. Костенко, Ю. М. Маханьова, Ю. М. Моїсеєнко, І. Ю. Бунтов. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. 212 с.

29. Павліха Н. В. Моделювання зовнішньоекономічної діяльності України : монографія / Н. В. Павліха, О. Л. Тоцька. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 152 с.

30. Перспективи розвитку ІТ-сектору в Україні. 2024. URL: <https://blog.youcontrol.market/pierspiektivi-rozvitku-it-siektoru-v-ukrayini/> (дата звернення: 04.06.2024).

31. Про внесення зміни до розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України щодо звільнення від оподаткування ввізним митом товарів, що використовуються для забезпечення зберігання зернових та/або олійних культур : Закон України від 27 липня 2022 року №2445-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2445-IX#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

32. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Грецькою Республікою від 15.01.1992. *Верховна рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300_002#Text (дата звернення: 15.05.2024).

33. Савельєв Є., Комар Н., Сіскос Є., Дарвіду К. Греція: європейський механізм виходу з кризи. *Журнал європейської економіки*. 2019. Т. 18, № 1. С.31-53.
34. Секторальна інтеграція України до ЄС: передумови, перспективи, виклики. Аналітична доповідь. Центр Разумкова. Київ. Видавництво «Заповіт». 2020. 100 с.
35. Середа О. Рада з фінансової стабільності назвала головні ризики для економіки України. *Дзеркало тижня*. 25 липня 2023 р. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/rada-z-finansovoji-stabilnosti-nazvala-holovni-riziki-dlja-ekonomiki-ukrajini-.html> (дата звернення: 16.04.2024).
36. Соколовська О.М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. *Вісник економічної науки України*. 2021. №2. С. 92-99.
37. Стан співробітництва України в рамках ОЧЕС. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/oches/stan-spivrobitnictva-ukrajini-v-ramkah-oches> (дата звернення: 03.06.2024).
38. Терентьєва Н. Українсько–грецькі культурні зв'язки: формування та культурне життя діаспори в Греції. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*: міжвід. зб. наук. пр. 2009. Вип. 18. С. 215-228.
39. Уварова О. О. Участь грецьких переселенців у створенні міського середовища та формуванні міської культури Одеси у XIX ст. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Історичні науки*. 2022. Т. 33(72), № 4. С. 124-130.
40. Шапран В. Одужання Греції: найглибшу фінансову кризу ЄС визнано завершеною. *Європейська правда*. 2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/06/29/7083626/> (дата звернення: 02.06.2024).
41. Шевченко М.І., Насипайко Д.С. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків України в умовах глобалізації економіки. *Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку*

економічних систем: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 29 листопада 2022 року. Кропивницький : ЦНТУ.

42. Eurostat. Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page (date of access: 03.05.2024).

43. Foreign direct investment statistics. URL: <http://www.oecd.org/document> (date of access: 08.04.2024).

44. Foreign direct investments. URL: <https://www.enterprisegreece.gov.gr/en/greece-today/why-greece/foreign-direct-investment> (date of access: 01.05.2024).

45. Greece Corruption Index. *Trading Economics*. URL: <https://tradingeconomics.com/greece/corruption-index> (date of access: 12.04.2024).

46. Greece economy briefing: The Ukrainian crises and the Greek economy. Posted on [March 26, 2022](#). *Weekly Briefing*. 2022. Vol. 49. No. 2. URL: <https://china-cee.eu/2022/03/26/greece-economy-briefing-the-ukrainian-crises-and-the-greek-economy/> (date of access: 14.04.2024).

47. Greece risk report. URL: <https://www.ganintegrity.com/country-profiles/greece/>

48. Greece: tourism in the economy and outlook for recovery. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/4976a7d9-en/index.html?itemId=/content/component/4976a7d9-en> (date of access: 29.04.2024).

49. Greece Unemployment Rate 1960-2024. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/GRC/greece/unemployment-rate> (date of access: 29.04.2024).

50. Greece Unemployment Rate. URL: <https://tradingeconomics.com/greece/unemployment-rate> (date of access: 29.04.2024).

51. Increasing opportunities in Ukraine for Greek Exporters. URL: <https://en.sev.org.gr/news/interview-with-mr-mike-parson-governor-of-missouri->

[to-ms-vicky-makrigianni-director-of-international-relations-regional-policy-sev-2/](#)
(date of access: 20.04.2024).

52. Investment Climate Statements: Greece. URL:
<https://www.state.gov/reports/2023-investment-climate-statements/greece/> (date of
access: 30.04.2024).

53. Investment in Greece. URL:
<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/gr/pdf/2023/04/gr-investment-in-greece-guide-04042023.pdf> (date of access: 06.06.2024).

54. Regulation (EU) 2022/870 of the European parliament and of the council of
30 may 2022. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.152.01.0103.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2022%3A152%3ATOC (date of access: 22.04.2024).

55. Restored confidence in the Greek economy amid international uncertainty –
continuation of reforms. URL: <https://www.bankofgreece.gr/en/news-and-media/press-office/news-list/news?announcement=c9f09196-c4fd-4a0c-98ac-018f93c70351> (date of access: 01.05.2024).

56. Strauch R. Euronomics: A fresh look at Greek debt sustainability.
URL: <https://www.esm.europa.eu/blog/euronomics-fresh-look-greek-debt-sustainability> (date of access: 04.06.2024).

57. Shiqing Hua, María Méndez, Xin Cindy Xu. Greece's Investment Gap. IMF
Working Paper. European Department. WP/22/13. 28 p.

58. Ukraine Overview: Development news, research, data. URL:
<https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview>. (date of access:
02.06.2024).

59. URL: <http://www.golos.com.ua/article/314096>